

КУЛТУРА И АУДИОВИЗУЕЛНА ПОЛИТИКА

I. АУДИОВИЗУЕЛНА ПОЛИТИКА	2
II. КУЛТУРА.....	26

I. АУДИОВИЗУЕЛНА ПОЛИТИКА

1. Која е постоечката законска рамка со која се уредува радио-дифузното емитување (вклучително сателитското и кабелското)? Кога е/се донесени главните закони? Ве молиме обезбедете превод на еден од јазиците на ЕУ. Дали се планира ревизија на сегашната законска рамка? Ако одговорот е потврден, според која временска динамика?

Областа на радиодифузијата во Република Македонија е уредена со: Законот за радиодифузната дејност (“Службен весник на РМ” бр. 20/97 и 70/03), види 20_Анекс_01, Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија (“Службен весник на РМ” бр. 6/98, 98/00 и 78/04), Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радиодифузија (“Службен весник на РМ” бр. 6/98 и 98/00), Законот за телекомуникациите (“Службен весник на РМ” бр. 22/98, 28/00, 04/02 и 37/04), Законот за концесии (“Службен весник на РМ” бр. 25/02 и 24/03) и Законот за ратификација на Европската конвенција за прекугранична телевизија и Протоколот за измена на Европската конвенција за прекугранична телевизија (“Службен весник на Република Македонија” бр. 18/03). Законот за радиодифузна дејност е изменет со Законот за утврдување и наплата на јавните приходи (“Службен весник на РМ” бр.13/01) со кој престанува да важи членот 76 став 2 од Законот за радиодифузна дејност и со Законот за изменување и дополнување на Законот за телекомуникациите (“Службен весник на РМ” бр. 37/04) со кој престануваат да важат одредбите на членот 65 став 1 и членот 69 од Законот за радиодифузна дејност.

Законот за радиодифузната дејност ги определува основните услови за вршење на радиодифузната дејност врз основа на принципите за слобода на изразувањето, слобода на примање и пристап до информациите, слобода на основање на институции за јавно информирање, гарантирани со членот 16 од Уставот на Република Македонија (“Службен весник на РМ” бр. 52/91) и членот 10 од Европската конвенција за човекови права која е ратификувана од страна на Собранието на Република Македонија на 10.04.1997 година (“Службен весник на РМ” бр. 11/97).

Во Законот за радиодифузната дејност се вградени и определени општи начела, правила и обврски што произлегуваат од меѓународните документи што ги прифатила односно кон кои пристапила Република Македонија и што произлегуваат од актите што се донесени во рамките на Советот на Европа и Европската Унија.

Законот за радиодифузната дејност создаде правна основа за формално конституирање на субјектите и секторите во радиодифузната дејност. Прифаќајќи го европскиот модел на јавен и комерцијален радиодифузен сектор, Законот за радиодифузната дејност овозможи Јавното претпријатие Македонска радиотелевизија да продолжи да работи како јавен сервис што врши радиодифузна дејност на територијата на Република Македонија и овозможи распишување конкурси, доделување концесии и основање на трговските радиодифузни друштва односно формално правно конституирање на приватниот сектор во радиодифузијата. Со конституирањето на трговските радиодифузни друштва и нормативно дообликување на јавните радиодифузни претпријатија (Македонската радио телевизија и Македонската радиодифузија) и формално-правно се воспостави плурализам во сферата на електронските медиуми во Република Македонија. Воедно, со Законот е востановен и Советот за радиодифузија на Република Македонија, како прво независно радиодифузно регулаторно тело кое ги претставува интересите на граѓаните во радиодифузната дејност.

Законот за радиодифузната дејност и другите закони што се применуваат во оваа област, ги остварија очекуваните позитивни ефекти во регулирањето на радиодифузијата.

Со оглед на тоа што Република Македонија се стреми кон натамошен позитивен развој на радиодифузијата, а особено во услови на нејзината конвергенција со телекомуникациите и

информатиката, навремено е согледана потребата од измени на регулативата што произлегуваат и од обврските на Република Македонија за приближување на нејзиното законодавство со законодавството на Европската унија, а посебно од обврските што произлегуваат од Спогодбата за стабилизација и асоцијација. Од донесувањето на Законот за радиодифузната дејност и неговото стапување во сила на 8.05.1997 година, во рамките на Европската унија и Советот на Европа донесени се повеќе правни акти (директиви, препораки и сл.) кои се однесуваат на медиумите, односно на радиодифузијата, чие имплементирање во националното законодавство е обврска на Република Македонија како земја апликант за членство во Европската унија.

Имајќи го ова предвид, во тек се активностите за донесување на нов Закон за радиодифузната дејност кој се наоѓа во завршна фаза на подготовка и којшто во себе ќе ги транспонира релевантните правни ЕУ мерки.

Воедно, новиот Закон за радиодифузната дејност ќе придонесе за зајакнување на независноста на приватните електронски медиуми, на јавниот радиодифузен сервис и на Советот за радиодифузија, како регулаторно тело во областа на радиодифузијата и ќе биде основа за обезбедување натамошен развој на радиодифузната дејност односно ќе претставува крупен чекор кон доближување до европските радиодифузни стандарди. Во него се планира да бидат транспонирани одредбите на Директивата на Европската унија “Телевизија без граници” (89/552/ЕЕЗ изменета со Директивата 97/36/ЕЗ), Конвенцијата за прекугранична телевизија која е ратификувана од страна на Собранието на Република Македонија на 12.03.2003 година и препораките на Советот на Европа во оваа област.

Се очекува новиот Закон за радиодифузната дејност да биде донесен од страна на Собранието на Република Македонија до Март 2005 година.

Според членот 15 од Законот за изменување и дополнување на Законот за телекомуникации (“Службен весник на РМ” бр. 37/04) којшто се повикува на член 28 од Законот за телекомуникации, дистрибуција на радио и телевизиска програма и други телекомуникациски сигнали по кабелска радиотелевизиска мрежа, врши јавен телекомуникациски оператор по добивање на концесионски договор и добиено одобрение за употреба на кабелската радио телевизиска мрежа од органот надлежен за работите на изградба на објекти.

Бројот на концесионери на определено подрачје не е ограничен.

Концесијата потребна за вршење на дистрибуција на радио и телевизиска програма и други телекомуникациски сигнали по кабелска радио телевизиска мрежа ја дава министерот за транспорт и врски на предлог на Управата за телекомуникации (орган во состав на Министерството за транспорт и врски). Како составен дел на предлогот е содржан и предлогот на Советот за радиодифузија за програмската содржина која ќе се емитува преку кабелската мрежа.

Во новиот Закон за радиодифузната дејност ќе се предвидува Советот за радиодифузија да доделува одобренија/дозволи за емитување програма преку јавна комуникациска мрежа на државно ниво.

Сателитското емитување не е подетално регулирано со постојната законска регулатива, а согласно општите законски одредби вршењето радиодифузна дејност вклучувајќи ја и сателитската радиодифузија, подразбира поседување концесија доделена врз основа на јавен конкурс. Досега не е доделена концесија за сателитско емитување програма. Имајќи ги предвид овие недостатоци на постојната законска регулатива, работниот текст на Предлогот за донесување на Закон за радиодифузната дејност предвидува Советот за радиодифузија да издава посебна дозвола за сателитско емитување (за радиодифузер кој веќе има дозвола за терестријално емитување на државно ниво, Советот за радиодифузија ќе издава само согласност). Техничкиот дел од сателитското емитување ќе биде предмет на регулирање со

Предлог-законот за електронски комуникации, којшто е во собраниска процедура и чии иницијални одредби се во процес на ревизија од страна на TAIEH експерт.

Радиодифузното емитување, вклучувајќи го и сателитското и кабелското емитување, од аспект на авторското право и сродните права е регулирано и со Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на Република Македонија" бр. 47/96, 3/98, 98/02 и 4/05). Со него се уредуваат правата на радиодифузното емитување, како облик на користење на авторските дела на авторите, како и на предметите на сродните права на носителите на сродните права (види подетално 05_III_A, 05_III_B, и 20_I_13).

2. Кои тела се надлежни за подрачјето за аудиовизуелна политика? Каква е поделбата на надлежностите помеѓу нив?

Согласно член 22 од Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01, за разгледување на прашања од радиодифузната дејност, за изготвување на предлози за донесување и одземање на концесии за вршење радиодифузна дејност, за предлагање на распределба на средствата од радиодифузната такса, за следење на остварувањето на договорите за концесија, за давање на мислења и предлози за унапредување и развој на радиодифузната дејност и вршење на други работи од областа на радиодифузијата се основа Совет за радиодифузија.

Согласно член 23 од истиот закон, Советот е независно тело кое ги претставува интересите на граѓаните на Република Македонија во вршењето на радиодифузната дејност.

Во работниот текст на предлогот за донесување на Закон за радиодифузната дејност на Советот за радиодифузија му се дава целосен капацитет како независно регулаторно тело кое врши јавни овластувања во областа на радиодифузната дејност притоа грижејќи се за обезбедување на слободата и плурализмот на изразувањето, за постоење на разновидни, независни и самостојни медиуми, за остварување на интересите на општеството и за заштита на интересите на граѓаните во радиодифузната дејност.

Филмската дејност, кинотечната дејност како и областа на заштита на авторските права и сродните права, согласно Законот за култура – Пречистен текст ("Службен весник на РМ" бр. 66/03), Законот за основање на Кинотеката на СР Македонија ("Службен весник на СРМ" бр. 20/74), Законот за задолжителен примерок ("Службен весник на РМ" бр. 11/94) и Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на РМ" бр. 47/96, 3/98, 98/02 и 4/05) спаѓаат во надлежност на Министерството за култура.

Условите и начинот под кои се врши изградбата, одржувањето и употребата на радиодифузната мрежа, како и управувањето и доделувањето на фреквенциите за вршење на радиодифузната дејност се во надлежност на Управата за телекомуникации како регулаторно тело односно орган во состав на Министерството за транспорт и врски, согласно Законот за телекомуникациите ("Службен весник на РМ" бр. 22/98, 28/00, 04/02 и 37/04).

3. Постои ли регулаторно тело во областа на радиодифузното емитување? Кога истото е основано и со кои финансиски и човечки ресурси располага? Кои се областите на негова надлежност? Со кои прописи се гарантира неговата независност и транспарентност во работењето и спроведувањето на неговите одлуки? Се планираат ли промени во постоечките регулаторни структури?

По донесувањето на Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01, во јули 1997 година е избран Советот за радиодифузија на Република Македонија како прво независно тело во областа на радиодифузијата. Советот за радиодифузија започна со работа во септември 1997 година. Високиот степен на независност на Советот за радиодифузија произлегува од неговиот правен статус во Република Македонија.

Согласно Законот за радиодифузната дејност членовите на Советот се избираат на начин кој е во согласност со законодавството на ЕУ. Законот уредува за членови на Советот да неможат да бидат избрани пратеници, членови на Владата на Република Македонија, лица вработени во радиодифузни организации или во државни органи, членови на раководства на политички партии, како и лица кои имаат удели, акции или друг економски интерес во радиодифузните организации.

Советот за радиодифузија е независно тело кое се состои од девет члена кои ги избира и разрешува Собранието на Република Македонија од редот на компетентни и стручни лица. Исто така, во составот на Советот за радиодифузија се обезбедува соодветна застапеност на припадниците на националностите во Република Македонија. Гаранција за независност на членовите на Советот е и членот 29, став 1 од Законот за радиодифузна дејност во кој децидно се наведува дека Претседателот, заменикот-претседателот и членовите на Советот не можат да бидат отповикани додека им трае мандатот. Имено, методот на избирање на членовите директно со собраниска одлука дава можност за донесување неутрални и објективни одлуки дури и во оние одделни случаи каде што државните интереси се директно засегнати.

Оваа пракса ја следи и работниот текст на предлогот за донесување на Закон за радиодифузната дејност. Со цел да се имплементираат европските стандарди од областа на радиодифузијата, земајќи ја особено предвид Препораката бр. Р (2000) 23 на Комитетот на Министри до државите членки за независноста на регулаторните тела од радиодифузниот сектор, во Работниот текст на предлогот за донесување на Закон за радиодифузната дејност (кој е во завршна фаза на подготовка) се содржани одредби насочени кон јакнење на независноста на Советот и зголемување на неговиот капацитет. Се зголемува и одговорноста на Советот, со тоа што секоја негова одлука ќе биде подложна на судско преиспитување. Воедно се зголемени и обврските на Советот во поглед на транспарентноста на работењето. За вршење на стручно административните работи, Советот образува стручна служба (член 30 од законот). Стручната служба е организирана во следниве организациони делови: Сектор за правни и општи работи, Сектор за програмски работи, Сектор за технички работи, Сектор за економски работи и односи со јавноста и Единица за проекти од јавен интерес. Со Правилникот за систематизација на работните места на Советот предвидени се 34 извршители. Во Советот за радиодифузна дејност во моментот работат 25 лица. Исто така, претседателот и заменик-претседателот на Советот за радиодифузија, за времетраењето на нивниот мандат се редовно вработени во Советот за радиодифузија. По донесувањето на новиот Закон за радиодифузната дејност, а со тоа и зголемувањето на надлежностите на Советот, бројот на извршители во Стручната служба ќе се зголеми.

Согласно член 77 од Законот за радиодифузната дејност, Советот за радиодифузија се финансира од средствата прибрани од радиодифузната такса. Работниот текст на предлогот за донесување на Закон за радиодифузната дејност предвидува Советот за радиодифузија во најголем дел да се финансира од средствата прибрани од радиодифузната такса. Се предвидува и дополнително финансирање на Советот за радиодифузија од средствата од надоместокот за дозволите за вршење радиодифузна дејност, кој износ според предвидената формула за пресметка за висината на дозволата нема да учествува со голем процент во вкупните средства потребни за извршување на надлежностите и тековните работења на Советот за радиодифузија.

Целокупното работење на Советот за радиодифузија го карактеризира транспарентност и отвореност за соработка и комуникација со граѓаните, радиодифузерите и сите заинтересирани субјекти. Сите активности на Советот за радиодифузија поаѓаат од целта - слободата на информирањето, независноста на уредувачката политика и професионалната новинарска етика реално да стануваат основни вредности во радиодифузијата. За својата работа Советот за радиодифузија ја известува јавноста преку чести средби со новинарите и конференции за печатот и по определени прашања спроведува јавни консултации. На граѓаните им се обраќа и преку печатените и електронските медиуми, објаснувајќи им ја

својата улога како тело кое ги претставува нивните интереси. Во функција на што поголема транспарентност, а со цел сите заинтересирани субјекти да дојдат до потребните информации од областа на радиодифузијата, како и да се запознаат со активностите на Советот, сите информации од работењето на Советот за радиодифузија се достапни и на неговата веб-страница (www.srd.org.mk) и во билтените кои ги издава. Советот за радиодифузија еднаш годишно за својата работа поднесува извештај до Собранието на Република Македонија.

Според одредбите на Работниот текст на Законот за радиодифузна дејност, Советот е должен да ги објавува конкурсите, бројот на пријавени кандидати, одлуките, записниците, предложените дневни редови на седниците, преку медиумите и на веб страната на Советот, како и да ја известува јавноста за својата работа, преку медиумите, на секои три месеци.

Според работниот текст на предлогот за донесување на новиот Закон за радиодифузна дејност, при вршењето на работите од својата надлежност доколку констатира повреда на законот и на условите предвидени со дозволата Советот ќе биде овластен да ги изрече - писмена опомена; писмена опомена со барање за објавување; временна забрана за рекламирање и телешопинг од 3 до 30 дена; привремено одземање на дозволата во времетраење од еден месец до една година; трајно одземање на дозволата; парични казни и забрана за вршење на радиодифузна дејност; и овластен е да поднесе барање, односно предлог за поведување прекршочна, односно кривична постапка.

4. Кои јавни и приватни радио и телевизиски организации имаат дозволи или овластувања и како се финансираат истите?

Согласно член 9 став 1 од Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01, радиодифузните организации во Република Македонија можат да се основаат како јавни радиодифузни претпријатија и како трговски радиодифузни друштва.

Трговските радиодифузни друштва концесија за вршење на радиодифузната дејност добиваат од Владата на Република Македонија на предлог на Советот за радиодифузија, врз основа на конкурс (член 13 став 4).

На национално ниво, функцијата на јавен радиодифузен сервис ја извршува Македонската радио телевизија, а на локално ниво локалните јавни радиодифузни претпријатија.

Македонската радио телевизија својата дејност ја извршува согласно Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија (“Службен весник на РМ” бр. 6/98, 98/00 и 78/04). Според членот 24 од наведениот Закон, Македонската радио телевизија се финансира од делот на радиодифузната такса утврден во Законот за радиодифузната дејност, од маркетиншки услуги, од продажба на сопствена програма, како и од средства за извршени други услуги и дејности, спонзорства и донации. Македонската радио телевизија добива и средства (од Буџетот на Република Македонија) за финансирање на посебни програми за иселениците и другите граѓани на Република Македонија кои живеат во соседните земји, Европа и на другите континенти, како и програми за информирање на странската јавност.

Јавните локални радиодифузни претпријатија се финансираат од радиодифузната такса (член 77 од Законот за радиодифузната дејност), маркетиншки услуги, од продажба на сопствена програма, како и од средства за извршени други услуги и дејности, спонзорства и донации.

Трговските радиодифузни друштва приходите за вршење на својата дејност ги обезбедуваат врз основа на емитување комерцијални програми, економско-пропагандни пораки, средства стекнати врз основа на меѓусебен договор со корисниците на нивните услуги, како и од други извори (Член 80). Трговските радиодифузни друштва можат да користат и дел од средствата од радиодифузната такса (10% од висината на радиодифузната такса), што се наменети за финансирање радио и телевизиски програми од јавен интерес, а коишто се распределуваат по

пат на јавен конкурс. Одлука за распределба на овие средства донесува Владата на Република Македонија, на предлог од Советот за радиодифузија.

Радиодифузните организации стекнуваат средства и од сопствена видео, аудио и филмска продукција, како и од организирање концерти, јавни музички и сценски претстави и други содржини во рамките на својата дејност.

Македонската радио телевизија емитува програма на 3 телевизиски и 3 радио канали. Со Законот за изменување и дополнување на Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија (“Службен весник на РМ” бр. 78/04), радио телевизиските програми на Македонска радио телевизија се емитуваат без надомест преку две радио мрежи на ултра кратки бранови, една радио мрежа на средни бранови и две телевизиски мрежи. На локално ниво, програма емитуваат 29 локални јавни радио станици, а 12 од нив емитуваат и телевизиска програма.

Вкупниот број на трговски радиодифузни друштва е 137. На национално ниво програма емитуваат 8 трговски радиодифузни друштва, од кои 5 телевизии и 3 радија. На локално ниво програма емитуваат 129 медиуми – 54 телевизии и 75 радија.

Со работниот текст на новиот Закон за радиодифузната дејност се предвидува Јавното радиодифузно претпријатие Македонска радио телевизија и натаму да се финансира од радиодифузната такса, од приходи од реклами и од други приходи. На трговските радиодифузни друштва и натаму основен извор на финансирање ќе им бидат рекламите и спонзорството.

Со работниот текст на новиот Закон за радиодифузната дејност исто така се предвидува формирање и на непрофитни радиодифузни установи кои може да емитуваат само радио програма на локално ниво, а со цел да се задоволат потребите и интересите на специфични целни групи од публиката.

5. Кои критериуми се користат при одредување на националната јурисдикција над радио и телевизиските организации?

Согласно член 9 од Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01, радиодифузните организации во Република Македонија можат да се основаат како јавни радиодифузни претпријатија и како трговски радиодифузни друштва. Согласно член 13 од наведениот Закон, радиодифузните организации радиодифузната дејност ја вршат врз основа на концесија издадена во согласност со одредбите на овој закон, Законот за концесиите (“Службен весник на РМ” бр. 25/02 и 24/03) и Законот за телекомуникациите (“Службен весник на РМ” бр. 22/98, 28/00, 04/02 и 37/04). Физичките или правни лица, по добивањето на концесијата основаат трговски радиодифузни друштва и се запишуваат во трговскиот регистар на регистарскиот суд. Исто така, согласно својата претежна дејност, трговските радиодифузни друштва се пријавуваат и во Државниот завод за статистика.

Јавното радиодифузно претпријатие основано на територијата на Република Македонија концесијата за вршење радиодифузна дејност ја добива со законот со кој се основа. Јавните радиодифузни претпријатија што вршат дејност на локално ниво, концесијата за вршење радиодифузна дејност ја добиваат со основачки акт, под услови утврдени со Законот за радиодифузната дејност, а по претходна согласност од Советот за радиодифузија. Јавните радиодифузни претпријатија исто така се запишуваат во трговскиот регистар на регистарскиот суд и согласно својата претежна дејност се пријавуваат во Државниот завод за статистика.

Во постојниот Закон за радиодифузната дејност не се содржани одредби што се однесуваат на јурисдикцијата над радиодифузерите. Меѓутоа, по стапувањето на сила на Законот за ратификација на Европската конвенција за прекугранична телевизија и Протоколот за измена на Европската конвенција за прекугранична телевизија (“Службен весник на РМ” бр. 18/03),

Република Македонија стриктно ги почитува одредбите од Конвенцијата во однос на јурисдикцијата над радио и телевизиските емитувачи (радиодифузните организации), согласно важечките одредби кои се однесуваат на јурисдикцијата на радиодифузните организации.

Исто така, согласно член 6 од Законот за радиодифузната дејност, радиодифузната дејност се остварува во рамките на усогласен техничко технолошки систем во согласност со меѓународните договори што ги склучила, односно им пристапила Република Македонија.

Во работниот текст на новиот Закон за радиодифузната дејност се имплементирани одредбите од Конвенцијата за прекугранична телевизија (која е ратификувана од страна на Собранието на Република Македонија на 12.03.2003 година) во поглед на јурисдикцијата. Ова прашање ќе се регулира со следниве одредби :

Одредбите на овој закон се применуваат на сите радиодифузери под јурисдикција на Република Македонија. Радиодифузери под јурисдикција на Република Македонија, во смисла на претходниот став, се сметаат:

(1) радиодифузерите основани во Република Македонија, доколку:

- седиштето на организацијата е во Република Македонија и уредувачките одлуки за програмата се донесуваат во Република Македонија;
- седиштето на радиодифузерот е во Република Македонија, а уредувачките одлуки за програмата се донесуваат во држава членка на Европската унија или во држава - страна на Европската конвенција за прекугранична телевизија, или во трета страна, но значителен дел од работната сила ангажирана во спроведувањето на радиодифузната дејност е во Република Македонија;
- седиштето на радиодифузерот е во држава-членка на Европската Унија или во држава - страна на Европската конвенција за прекугранична телевизија, но значителен дел од работната сила ангажирана во спроведувањето на радиодифузната дејност е во Република Македонија;
- седиштето на радиодифузерот е во Република Македонија и значителен дел од работната сила работи, како во Република Македонија така и во држава-членка на Европската унија или во држава - страна на Европската конвенција за прекугранична телевизија или во трета страна;
- радиодифузерот за прв пат го започнал емитирањето на програмата во Република Македонија, во согласност со нејзиното законодавство и одржува стабилна и ефективна врска со економијата на Република Македонија, во случаите кога значителен дел од работната сила не работи ниту во Република Македонија, ниту во држава - членка на Европската унија или во држава-страна на Европската конвенција за прекугранична телевизија.

(2) Радиодифузерот врз кој не можат да се применат одредбите од претходниот став, ќе се смета дека е под јурисдикција на Република Македонија во следниве случаи:

- доколку користи фреквенција што ја дава Република Македонија;
- иако не користи фреквенција што ја дава Република Македонија, а користи сателитски капацитет што и припаѓа на Република Македонија;
- иако не користи ниту фреквенција што ја дава Република Македонија, ниту сателитски капацитет што и припаѓа на Република Македонија, а користи сателитска врска кон сателитот од територијата на Република Македонија.

6. Постојат ли ограничувања за приемот или преносот (реемитирањето) на радио и телевизиски програми (радиодифузни емисии) од други европски земји?

Прашањето за реемитирањето програми од странски радиодифузери е регулирано со членот 43 од Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01, според кој радиодифузните организации можат да реемитираат странски програми повремено, под услов за таа програма да имаат склучено договор со странскиот емитувач и да имаат добиено согласност од Советот за радиодифузија. Во членот 35 од наведениот Закон, прецизирани се содржините чие прикажување не е дозволено во Република Македонија, па оттаму овие ограничувања се однесуваат и на реемитирањето. Станува збор за: забрана за емитување емисии насочени кон уривање на уставниот поредок на Република Македонија или кон поттикнување или повикување на воена агресија или разгорување на национална, верска или расна омраза и нетрпеливост; забрана за прикажување непристојни содржини особено со порнографија и насилство, за емисии кои можат штетно да влијаат на телесниот, духовниот или моралниот развој на децата и младинците. Филмовите и другите емисии што можат штетно да влијаат врз психофизичкиот развој на децата и младинците можат да се прикажуваат само меѓу 24:00 и 6:00 часот.

Новиот Закон за радиодифузната дејност ќе ја гарантира слободата на прием на програмски содржини од други држави на територијата на Република Македонија. Условите под кои ќе може да биде ограничена оваа слобода се оние предвидени со меѓународните акти што ги потпишала и ратификувала Република Македонија, а особено со членот 10 на Европската конвенција за човекови права и слобода, ратификувана од страна на Собранието на Република Македонија на 10.04.1997 година.

Од аспект на Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр. 47/96, 3/98, 98/02 и 4/05) не постојат ограничувања за прием или пренос (реемитирање) на радиодифузни емисии од други европски држави. Според член 171 од Законот за авторското право и сродните права (ЗАПСП), странски носители на авторското право и сродните права уживаат еднаква заштита како и домашните носители на соодветните права, согласно со меѓународните договори ратификувани од Република Македонија.

Доколку странски носители на авторското право и сродните права кои не уживаат заштита согласно со меѓународните договори ратификувани од Република Македонија, сепак уживаат заштита според ЗАПСП. Така, заштита уживаат странски автори: кои имаат престојувалиште во Република Македонија; чии дела прв пат се објавени во Република Македонија или се објавени во Република Македонија во рок од 30 дена од денот кога биле прв пат објавени во друга држава и; на аудиовизуелни дела чиј продуцент има свое седиште или престојувалиште во Република Македонија (член 172 од ЗАПСП). Исто така уживаат заштита странски изведувачи: кои имаат престојувалиште во Република Македонија; чии изведби се остваруваат на територијата на Република Македонија; чии изведби се снимени на фонограми, што уживаат заштита според ЗАПСП и; чии изведби се преземени во емисиите на радиодифузни организации (исто така наречени “радио и телевизиски организации” односно “РТВ организации” според Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр. 4/05)), но не со цел да бидат снимени на фонограми, што уживаат заштита според ЗАПСП (член 173 од ЗАПСП); и странски радиодифузни организации што ги пренесуваат своите програми преку предаватели што се наоѓаат на територијата на Република Македонија (член 175 од ЗАПСП).

Заштита, според член 177 од ЗАПСП, ужива странски автор и странски носител на сродно право, чие дело, изведба или предмет на сродно право е објавено во Република Македонија преку сателит, доколку соодветни програмски сигнали во непрекинат комуникациски синџир што води до сателитот и назад до земјата во Република Македонија, се внесени под контрола на надлежна радиодифузна организација. Независно дали е исполнет наведениот услов, заштита според ЗАПСП, се остварува, доколку во Република Македонија се наоѓа приемно-отпремна станица, од која се пренесуваат програмските сигнали или радиодифузна

организацијата што нарачала емитување преку сателит е со седиште во Република Македонија.

Доколку авторското дело го создале повеќе автори или доколку во изведбата учествуваат повеќе изведувачи, заштита по ЗАПСП уживаат сите автори, доколку најмалку еден од нив ги исполнува еден од условите од член 172, односно сите изведувачи, доколку најмалку еден од нив е државјанин на Република Македонија или има престојувалиште во Република Македонија.

Не постојат никакви технички ограничувања за приемот и преносот на емисии од другите европски земји.

7. Ве молиме наведете детали за било која (кои) меѓународна (меѓународни) обврски што може да влијаат на аудиовизуелните услуги.

Со оглед на тоа што Република Македонија се стреми кон натамошен позитивен развој на радиодифузијата и хармонизација на своето законодавство со законодавството на Европската унија, Република Македонија има обврска да ги имплементира во националното законодавство актите (директиви, препораки и сл.) донесени во рамките на Европската унија и Советот на Европа кои се однесуваат на медиумите односно радиодифузијата и следните ратификувани меѓународни договори:

- Европската конвенција за заштита на правата на човекот и основните слободи која е ратификувана од страна на Собранието на Република Македонија на 10.04.1997 година - Закон за Ратификација на Конвенцијата за заштита на правата на човекот и основните слободи, на Првиот протокол, Протоколот број 4, Протоколот број 6, Протоколот број 7 и Протоколот број 11 кон Конвенцијата (“Службен весник на РМ“ бр. 11/97) ;
- Европската конвенција за прекугранична телевизија и Протоколот за измена на Европската конвенција за прекугранична телевизија која е ратификувана од страна на Собранието на Република Македонија на 12.03.2003 година - Закон за Ратификација на Европската конвенција за прекугранична телевизија и Протокол за измена на Европската конвенција за прекугранична телевизија (“Службен весник на РМ“ бр. 18/03).

Овие европски документи се обврска која Република Македонија ја презела и ја имплементирала во работниот текст на предлогот за донесување на Закон за радиодифузната дејност со цел законодавството во радиодифузијата, како дел од аудиовизуелната област, да биде целосно усогласено со законодавството на Европската унија.

Согласно Европската Конвенција за копродукција во кинематографијата (Закон за ратификација на Европската конвенција за копродукција во кинематографијата – “Службен весник на РМ” бр. 18/03) произлегуваат обврските (финансиски, креативни, технички и др.) при потпишувањето на билатералните договори за филмски копродукции или пак при официјалното потврдување на копродукциите во случаите кога со земјите со кои се прават копродукциски проекти немаме потпишано билатерални договори. Треба да се напомене и нашата обврска кон Европскиот фонд за копродукции, дистрибуција и киноприкажување – EURIMAGES кои исто така се во согласност со Конвенцијата, кон кој Република Македонија има пристапено на 01.07.2003 година.

Останати меѓународни акти од оваа област поврзани со авторското право и сродните права се:

- Бернската конвенција за заштита на книжевни и уметнички дела – Париски акт од 1971 година (“Службен лист на СФРЈ” бр. 14/75 и 4/86 – Меѓународни договори) – заштита на авторите на аудиовизуелните дела;

- Меѓународната конвенција за заштита на уметниците-изведувачи, фонограмските продуценти и радиодифузните организации – Римска конвенција (“Службен весник на РМ” бр. 50/97) – за изведувачи и радиодифузни организации на нивните предмети на сродни права;
- Конвенцијата за дистрибуција на сигналите за пренос на програми преку сателит (“Службен лист на СФРЈ” бр.13/77) – за радиодифузни организации во однос на радиодифузно емитување преку сателит.

8. Кои се (доколку постојат) одредбите во националното законодавство што се однесуваат на радиодифузното емитување, со кои се поставуваат нормите во областа на рекламирањето, вклучувајќи го телешопингот и спонзорството; заштитата на малолетни лица и јавниот ред; и правото на одговор?

Стандардите за рекламирањето, телешопингот, спонзорството, заштитата на малолетните лица, јавниот ред и правото на одговор се регулирани со Законот за радиодифузната дејност. Во Законот за радиодифузна дејност, види 20_Анекс_01, е утврдено временско ограничување на рекламите на 7% на час емитувана програма за јавните радиодифузни организации и 20% за трговските радиодифузни друштва, а телешопингот не е дозволен на јавните радиодифузни организации (член 51). Времетраењето на телешопингот на трговските радиодифузни друштва може да изнесува еден час од дневната програма.

Рекламите треба да бидат вистинити и чесни, не треба да ја заведуваат јавноста и не треба да бидат против интересите на купувачите (член 49), а рекламите упатени на децата или во кои учествуваат деца не смеат да содржат пораки кои можат да ги повредат нивните интереси и да им наштетат на детската чувствителност и возраст (член 50). Рекламите треба да бидат јасно препознатливи и издвоени од другиот дел на програмата, а спонзорот да биде идентификуван на погоден начин на почетокот или на крајот на програмата и по правило да се емитуваат во блокови (член 52).

Законот за радиодифузната дејност содржи одредби со кои се забранува прекинување со реклами на вестите и другите информативни емисии, како и преноси на верски и други настани чие времетраење е помало од 30 минути (член 55), а играните филмови можат да се прекинуваат еднаш на 45 минути (член 56).

Законот содржи и одредби за забрана на рекламирање на алкохол, дрога, тутун и лекови што се издаваат на лекарски рецепт (член 57).

Спонзорирање на програми може да се врши со јасно означување на спонзорот на соодветен начин на почетокот или на крајот на програмата (член 58). Не може да се спонзорираат вести и други информативни програми, програми од политички и религиозен карактер (член 61).

Спонзорот на програмата не смее да влијае на содржината и редоследот на спонзорираната програма и спонзорираната програма не треба да ја поттикнува продажбата, купувањето и изнајмувањето на производи или услуги од спонзорот.

Заштитата на малолетните лица и јавниот ред се регулирани во членот 35 од Законот за радиодифузната дејност. Во првиот став од членот се вели дека во програмата на радиодифузните организации не се дозволени емисии кои се насочени кон насилно уривање на уставниот поредок на Република Македонија или кон поттикнување или повикување на воена агресија или на разгорување на национална, расна или верска омраза и нетрпеливост.

Исто така, не смеат да се прикажуваат непристојни содржини, особено со порнографија и насилство, како и емисии што можат штетно да влијаат на телесниот, духовниот или моралниот развој на децата и младите. Содржините (филмови и други емисии) што можат да имаат вакво влијание можат да се прикажуваат само меѓу 24.00 и 06.00 часот.

Правото на одговор и исправка е регулирано во членот 62 од Законот за радиодифузната дејност. Одредбата утврдува кој има право на одговор, како треба да изгледа одговорот, во кој рок треба да се поднесе, во кој рок треба да се објави и во кој дел од програмата, како и тоа дека не е дозволено истовремено објавување на коментари на одговорот.

Со работниот текст на новиот Закон за радиодифузната дејност, се планира одредбите за рекламирањето да се усогласат со европската регулатива, односно со Директивата на Европската унија “Телевизија без граници” (89/552/ЕЕЗ изменета со Директивата 97/36/ЕЗ) и Конвенцијата за прекугранична телевизија која е ратификувана од страна на Собранието на Република Македонија на 12.03.2003 година. Новини во однос на постојниот закон ќе бидат можноста трговските радиодифузни друштва да емитуваат поголем обем телешопинг и либерализирањето на рекламирањето алкохолни пијалоци. Освен тоа, програмите со содржини што можат да влијаат на физичкиот, психичкиот и моралниот развој на децата и младите ќе можат да се емитуваат само во определени временски периоди со акустичко и визуелно предупредување за тоа дека не се препорачливи за одделни сегменти од публиката. Начинот на категоризација, облиците на акустичко и визуелно прикажување, како и временските периоди во кои можат да се прикажуваат ваквите содржини ќе ги определува Советот за радиодифузија, со задолжителни правила.

Во текстот на новиот Закон за радиодифузната дејност прашањето за правото на исправка и одговор е подетално разработено. Се дефинираат поимите исправка и одговор, се утврдуваат пократки рокови за поднесување и за објавување на исправката и одговорот, како и детали во кои случаи исправката, односно одговорот нема да се објават, а Законот предвидува и судска заштита во случај радиодифузната организација да не сака да ги емитува исправката, односно одговорот на заинтересираното физичко или правно лице во определените рокови.

9. Кои се доколку постојат, регулаторните мерки кои се користат за поттикнување или барање од радиодифузното емитување за инвестирање во одредени видови на програми (културни, образовни) или програми од специфично географско, лингвистичко или секторско потекло (независни продукции, европски програми, национални програми, програми на одредени јазици и сл.)? Постојат ли такви мерки кои се однесуваат на други медиуми (кина, видео итн.)?

Според член 77 од Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01, 10% од прибраните средства од радиодифузната такса се наменети за создавање и емитување на програми од јавен интерес, а за овие средства можат да аплицираат независни продуценти и трговски радиодифузни друштва. Одлуката за распоредување на средствата ја донесува Владата на Република Македонија на предлог на Советот за радиодифузија, врз основа на спроведена постапка за јавно огласување при што треба да се води сметка за задоволување на јавниот мултикултурен интерес на граѓаните (член 78).

Оваа законска одредба практично почна да се спроведува веднаш по конституирањето на Советот за радиодифузија. Досега се спроведени шест конкурси. Произведени се голем број радио и телевизиски програми на различни јазици: македонски, албански, ромски, турски, влашки, бошњачки и други јазици. Финансираните програми се со широк спектар на жанровска и содржинска ориентација, што се разликуваат од редовната програмска понуда на комерцијалните радиодифузери. Во структурата доминира документарната продукција, но застапени се и играната, музичката, анимираната и експерименталната продукција, како и програми наменети за специфични категории на публика со посебни потреби. Радио и телевизиските програми произведени со средствата од радиодифузната такса можат да се емитуваат неограничено од страна на трговските радиодифузни друштва и јавните радиодифузни претпријатија без надоместок, што придонесе да се збогати програмската понуда на радиодифузните организации во Република Македонија со програми од домашна продукција.

Во работниот текст на предлогот за донесување Закон за радиодифузната дејност, не е предвидено издвојување на средства од радиодифузната такса за оваа намена.

На Македонската радио телевизија како на јавен радиодифузен сервис, со Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија (“Службен весник на РМ” бр. 6/98, 98/00 и 78/04), утврдена е основната дејност на Македонската радио телевизија - создавање и емитување програми со различни содржини, како и посебни барања за соопштавање и емитување посебни програми (член 6 став 1 алинеа 1). Имено, со цитираниот член Македонската радио телевизија е обврзана да емитува образовни, културни и научни програми на македонски јазик и на јазиците на националностите кои живеат во Република Македонија. Македонската радио телевизија е обврзана и да создава и емитува посебни програми за информирање и зачувување на културните и историските традиции и за одржување и унапредување на врските со иселениците и другите граѓани кои живеат во соседните земји, Европа и другите континенти (член 6, став 1 алинеа 2). Со Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија, јавниот радиодифузен сервис е обврзан да презема радио и ТВ емисии од други радиодифузни организации и независни продуценти (член 6 став 1 алинеа 4), за што со Законот за радиодифузна дејност се одвојуваат 10% од радиодифузната такса (член 77).

Законот за радиодифузна дејност утврдува дека преку програмата на радиодифузните организации (јавни или трговски радиодифузни друштва) се обезбедува негување и афирмирање на македонската културна традиција и на националностите кои живеат во Република Македонија како и учество во културниот живот (член 31).

Согласно Законот за културата – Пречистен текст (“Службен весник на РМ” бр. 66/03) се финансираат филмската дејност (види подетално 20_I_18) и драмската дејност. Според Годишната програма за остварување на националниот интерес во културата во 2003 година, обезбедени се 78.000.000,00 денари или 1.278.688,00 евра од Буџетот на Република Македонија, за финансирање на програмите на националните установи од овие дејности и за финансирање на независни програми и проекти, арт видео проекти, видео инсталации или мултимедијални проекти (кои се финансираат во склоп на ликовното творештво) и за инвестиции во киноопрема.

10. Кои дефиниции се користат за да се разграничи радиодифузното емитување од другите аудиовизуелни услуги?

Согласно член 1 став 2 од Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01, под радиодифузна дејност се подразбира производство, пренос, емитување и дистрибуција на радио и телевизиски програми и други информациски содржини наменети за општ прием во слободен простор и по кабловска радио-телевизиска мрежа.

Согласно член 2 од Законот за телекомуникациите (“Службен весник на РМ” бр. 22/98, 28/00, 04/02 и 37/04), радиодифузија е емитување и дистрибуција на радио и телевизиски програми или други сигнали, наменети за општ прием во слободен простор или по кабелска мрежа. Оваа дефиниција ќе претрпи одредени измени и допрецизирања во новиот Закон за радиодифузната дејност.

Според член 51 од Законот за културата - Пречистен текст (“Службен весник на РМ” бр. 66/03), филмска дејност е продукција на кинематографски, телевизиски и видео филм, друго аудиовизуелно дело или друго уметничко дело изразено во вид на подвижни слики, со или без тон, без оглед на носачот што го содржи. Другите аудиовизуелни услуги од член 46 од наведениот Закон: техничка обработка на филмови, дистрибуција и јавно прикажување на наведените дела не се сметаат за дејности од областа на културата, туку овие услуги се вршат согласно општите прописи за вршење трговија. Како филмска дејност во смисла на прописите од култура се смета и кинотечната дејност, како дејност за заштита и користење на движното културно наследство, односно богатство.

Независно од тоа дали наведените услуги, вклучувајќи го и радиодифузното емитување и реемитување се сметаат или не за дејности и активности од областа на културата, за нивно вршење соодветно се применува режимот на остварување и заштита на авторското право и сродните права, утврден со Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр. 47/96, 3/98, 98/02 и 4/05) (види подетално 05_III_B).

11. Кои (доколку постојат) прописи ги покриваат останатите аудиовизуелни услуги, посебно интерактивните онлајн услуги, вклучувајќи го и Интернетот?

Со Предлог-законот за електронски комуникации којшто е во собраниска процедура и чии иницијални одредби се во процес на ревизија од страна на TAIEХ експерт, се дефинираат услугите на информатичкото општество што содржат услуги за продажба на производи и услуги, услови за пристап до информации или огласи преку Интернет, услуги преку систем за условен пристап преку кој се обезбедува пристап до одредена заштитена радиодифузна услуга на поединечно барање на корисниците, како и пристап на услуги со додадена вредност.

До стапувањето во сила на Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр. 4/05) на 25.01.2005 година, не беше регулирано информатичкото користење на авторските дела и предметите на сродните права (правото на располагање на јавноста и други одредби). Меѓутоа, со Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права се доаѓа до усогласување со Директивата 2001/29/EЗ којашто се однесува на авторското право и сродните права во информатичкото општество (види подетално 05_III_B_7).

12. Кои правила и прописи го уредуваат јавното и приватното радиодифузно емитување? Со кои прописи се обезбедува независноста на уредувачката политика на јавните радио и телевизиски организации?

Областа на приватната радиодифузија во Република Македонија е уредена со Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01, Законот за телекомуникациите (“Службен весник на РМ” бр. 22/98, 28/00, 04/02 и 37/04), Законот за концесиите (“Службен весник на РМ” бр. 25/02 и 24/03), Законот за ратификација на Европската конвенција за прекугранична телевизија и Протоколот за измена на Европската конвенција за прекугранична телевизија (“Службен весник на РМ” бр.18/03).

Со Законот за радиодифузната дејност е утврдено дека програмата не смее да служи еднострано за одредена политичка партија или на одредени интереси, а државните органи и органите на локалната самоуправа, како и нивните претставници не смеат да влијаат врз создавањето на програмите и работата на РА и ТВ (член 32 и 34). Гаранцијата за независноста на уредувачката политика се обезбедува со одредби од Законот со кои се предвидени парични казни за прекршок за радиодифузните организации доколку нивните програми служат за интересите на одделна политичка партија или одредни интереси (член 85). Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија (“Службен весник на РМ” бр. 6/98, 98/00 и 78/04) го уредува статусот и дејноста на Македонската радио телевизија. Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радиодифузија (“Службен весник на РМ” бр. 6/98 и 98/00), го уредува начинот на развој, проектирање, пренос изградба, одржување и употреба на основната радиодифузна мрежа на територијата на Република Македонија преку која се обезбедува пренос, емитување и дистрибуција на радио и телевизиски програми на територијата на Република Македонија. Законот за телекомуникациите ги уредува техничките прашања од областа на радиодифузијата.

Вработените во Јавното претпријатие Македонска радио телевизија како јавен радиодифузен сервис во декември 2002 година донесоа Декларација за професионалните и етичките

принципи на програмите на Македонската радио телевизија со која вработените меѓу другото се обврзуваат на независност во работењето од надворешен притисок.

Со донесувањето на Новиот закон за радиодифузната дејност, престанува да важи Законот за основање на Јавно претпријатие Македонска радиотелевизија (член 177) и Македонската радио телевизија продолжува со работа како Јавно радиодифузно претпријатие Македонска радио телевизија чиј статус и дејност ќе се уредат со новиот Закон за радиодифузната дејност. Сметајќи дека системот на јавната радиодифузија е директно поврзан со демократските, социјалните и културните потреби на секое општество и потребата да се сочува медиумскиот плурализам, Република Македонија ги почитува принципите утврдени во Резолуцијата бр. 1, Иднината на јавниот радиодифузен сервис, донесена на 4-та Европска Министерска Конференција за политиката на мас-медиумите (Прага, 7-8 декември 1994 година) и Препораката бр. Р (96) 10 на Комитетот на Министри до државите-членки за гарантирање на независноста на јавниот радиодифузен сервис, усвоена на 11 септември 1966 година на 573-от состанок на замениците на министрите.

Согласно работниот текст на предлог Законот за радиодифузната дејност, радио и телевизиските програми се темелат на принципите на самостојност, независност и одговорност на радиодифузните организации, односно уредниците, новинарите и другите автори при создавањето на програмите и креирањето на уредувачката политика. Оттука, Советот на Македонската радио телевизија, кој ги застапува и се грижи за остварување на интересите на јавноста во поглед на радио и телевизиските програми и работењето на Македонската радио телевизија ја има надлежноста да се грижи за остварувањето на јавниот интерес во програмите на Македонската радио телевизија, врз основа на принципите на уредувачка независност и самостојност.

13. Кои се законските одредби со кои се уредуваат ексклузивните права за емитување на поважни настани (културни, спортски итн.)?

Во Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01, овие прашања не се регулирани. Со Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија (“Службен весник на РМ” бр. 6/98, 98/00 и 78/04), предвидена е обврска на јавниот радиодифузен сервис настаните од јавен карактер за кои добил ексклузивно право за пренесување и емитување, да им овозможи на другите радиодифузни организации (јавни или трговски радиодифузни друштва) отстапување на снимките за нивно програмско користење.

Јавното претпријатие Македонска радио телевизија како членка на Европската радиодифузна унија (ЕБУ) има право на ексклузивно емитување на поголеми настани (спортски, културни и сл.) за кои ЕБУ обезбедила ексклузивитет за членките за емитување на тие настани.

Според режимот на остварување и заштита на авторското право и сродните права, определен во Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр. 47/96, 3/98, 98/02 и 4/05), радиодифузните организации имаат исклучиво право за давање дозвола за користење на нивните радиодифузни програми (емисии), вклучувајќи го правото на радиодифузно реемитување (член 129). Според природата на материјата, овој пропис не разработува никакви дополнителни одредби или рестрикции на уредувањето на исклучивите права за радиодифузно емитување на било каков вид важни настани од културен, спортски или друг карактер.

Согласно членот 9 од Конвенцијата за прекугранична телевизија на Советот на Европа (Закон за ратификација на Европската конвенција за прекугранична телевизија и Протокол за измена на Европската конвенција за прекугранична телевизија – “Службен весник на РМ” бр. 18/03), прашањата за пристапот на публиката до големите настани се регулирани во работниот текст на новиот Закон за радиодифузната дејност. Со новите одредби се предвидува дека радиодифузерите можат да пренесуваат (симултано или одложено) настани од големо значење, од земјата или од странство, врз основа на ексклузивно (исклучиво) право, само

доколку пренесувањето на настанот не го ограничува правото на поголем дел од населението да го следи тој настан.

Како настани од големо значење во работниот текст на новиот Закон за радиодифузната дејност се сметаат:

- зимските и летни Олимписки игри;
- полуфиналните и финалните натпревари на светските и Европските првенства како и сите останати натпревари со учество на Македонската репрезентација вклучително и квалификациските мечеви;
- останати спортски натпревари со учество на Македонската репрезентација на официјални турнири и натпревари и натпреварите на Македонските клубови.

Советот за радиодифузија според работниот текст на новиот Закон за радиодифузната дејност ќе може со посебна одлука да определи и дополнителна листа на настани од големо значење. Во случај настанот од големо значење да се организира во делови, секој посебен дел од тој настан се смета како настан од големо значење. Одредбите од овој член ќе се применуваат и во случаите на одложено емитување, доколку одложеното емитување не преминува 24 часа а особено ако:

- времето на одвивање на настанот од големо значење паѓа во периодот од 24.00 до 06.00 часот според официјалното време во Република Македонија;
- настаните од големо значење или нивни делови се преклопуваат со времето.

14. Каков режим на уредување постои при доделување на дозволи и распределба на фреквенции или сателитски капацитети? Кои услови се поставуваат при доделувањето на дозволи и распределувањето на фреквенции или сателитски капацитети?

Јавниот сервис Македонската радио телевизија концесијата за вршење радиодифузна дејност ја добива со Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија (“Службен весник на РМ” бр. 6/98, 98/00 и 78/04). Согласно член 7 од Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радиодифузија (“Службен весник на РМ” 6/98 и 98/00), Јавното претпријатие Македонска радиодифузија без надомест врши пренос и емитување на радио и телевизиските програми на Македонската радио телевизија на територијата на Република Македонија, преку три радио мрежи на ултра кратки бранови (ВХФ/ФМ), една радио мрежа на средни бранови (МФ) и три телевизиски мрежи (ВХФ и УХФ).

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија (“Службен весник на РМ” бр. 78/04), радио телевизиските програми на Македонска радио телевизија се емитуваат без надомест преку следните мрежи на Јавното претпријатие за пренос и емитување на радио телевизиските програми: две радио мрежи на ултра кратки бранови, една радио мрежа на средни бранови и две телевизиски мрежи.

Јавното претпријатие Македонска радио телевизија (ЈП МРТ) преку третата телевизиска мрежа на Јавното претпријатие Македонска радиодифузија (ЈП Македонска радиодифузија) ќе емитува директни преноси од седници на Собранието на Република Македонија како и директни и одложни преноси од други активности на Собранието на Република Македонија и на неговите работни тела. Со одлука Собранието на Република Македонија ќе ги утврди условите и начинот под кои ЈП МРТ ќе ја врши оваа функција.

Јавното претпријатие Македонска радио телевизија преку третата радио мрежа на ЈП Македонска радиодифузија исто така ќе ја емитува експерименталната програма на постојната

радио станица Канал 103 во која ќе бидат вклучени програми кои се однесуваат на невладиниот сектор. Радио-телевизиските програми на Македонска радио телевизија се емитуваат преку сателит на еден радио и еден телевизиски канал.

Дозволите за работа на радио станиците (предавателите и репетиторите) за овие мрежи ги издава Управата за телекомуникации.

Приватните радиодифузери концесијата за вршење радиодифузна дејност ја добиваат по пат на конкурс пропишан според Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01. На барање на Советот за радиодифузија, Управата за телекомуникации доставува преглед на расположливите фреквенции во делот на радиодифузијата со потребните технички параметри. Постапката за доделување концесии за радиодифузна дејност целосно ја врши Советот за радиодифузија во името на Владата на Република Македонија. Тргувајќи од листата на расположливи фреквенции, Советот за радиодифузија ги анализира и ги утврдува потребите за доделување нови концесии за вршење радиодифузна дејност и на Владата на Република Македонија и предлага објавување јавен конкурс. По спроведената конкурсна постапка, Советот за радиодифузија утврдува предлог за доделување концесии, а конечната одлука ја донесува Владата на Република Македонија.

Советот за радиодифузија го утврдува предлогот за доделување концесии врз основа на доставените:

- програма за вршење на дејноста; производство на сопствена програма;
- производство на сопствена програма за задоволување на потребите на одредена националност во односното подрачје;
- технички и експлоатациони услови за емитување на програмата, согласно со утврдените стандарди;
- просторни услови за вршење на дејноста;
- стручен и технички кадар;
- финансиски средства за реализација на програмата и друго.

По доделувањето на концесијата и потпишувањето на Договорот за концесија за вршење радиодифузна дејност, новоформираното трговско радиодифузно друштво се обраќа до Управата за телекомуникации за да добие дозвола за набавка и поставување на радиостаница, според параметрите претходно утврдени во конкурсната постапка. По извршувањето на набавката и поставувањето на радиостаницата се врши технички преглед од страна на Управата и ако се задоволени техничките барања се издава дозвола за работа на радиостаницата. Оваа дозвола се смета како составен дел од договорот за концесија и ако престане да важи концесијата автоматски престанува со важност и дозволата.

Постапката за доделување сателитски капацитети во делот на радиодифузијата не е експлицитно дефинирана со постојните законски прописи, но имајќи предвид дека и тоа е радиодифузна дејност подлежи на истите услови кои се наведени во Законот за радиодифузната дејност. До сега не е спроведена ваква постапка. Со новиот закон за радиодифузната дејност се планира оваа област поконкретно да се регулира.

15. Кои дистрибутивни системи постојат (терестријални, кабловски, сателитски)? Кои се, доколку постојат, таканаречените “must carry” прописи (обврски за мрежно поврзување за пренос на одредени канали)?

Во Република Македонија постојат терестријални аналогни дистрибуциски системи и кабелски аналогни дистрибуциски системи.

Дел од терестријалните аналогни дистрибуциски системи се во сопственост на Јавното претпријатие Македонска радиодифузија, со обврска да ги пренесува програмите на јавниот сервис Македонска радио телевизија, но одредени капацитети користат и приватните електронски медиуми под комерцијални услови. Другиот дел од терестријалните аналогни дистрибуциски системи се во сопственост на приватните електронски медиуми и служат за пренос на сопствените програми.

Кабелските аналогни дистрибуциски системи се исклучиво во приватна сопственост и сопствениците го имаат добиено правото да ги градат и работат со нив врз основа на добиена концесија за вршење радиодифузна дејност - дистрибуција на радио и телевизиски програми преку кабелска мрежа. Според договорот за концесија “must carry” обврската се однесува на задолжителен пренос на програмите на јавниот сервис (национален и локален). Освен ова, постои и обврска (модифицирана “must carry”) според која при одредувањето на програмскиот пакет предност треба да им се даде на оние програми што се емитуваат терестријално на подрачјето на кое се наоѓа мрежата, а потоа на сателитските и другите канали.

16. Кои се мерките во поглед на техничките норми за радиодифузното емитување?

Врз основа на Законот за телекомуникациите (“Службен весник на РМ” бр. 22/98, 28/00, 04/02 и 37/04) се одредуваат техничките правилници и стандарди врз основа на кои се врши радиодифузната дејност. Тие се во согласност со соодветните ITU и ETSI стандарди и препораки. За таму каде што не се донесени или усвоени македонски правилници и/или стандарди се применуваат европските стандарди и техничките нормативи, а ако не постојат такви тогаш се применуваат други меѓународни стандарди и технички нормативи од областа на телекомуникациите што ги склучила, односно им пристапила Република Македонија.

За радио и телевизиски станици важат следниве конкретни уредби:

- Правилник за техничките и експлоатационите услови под кои можат да се користат радио-дифузни станици за емисија на црно-бела телевизија и телевизија во боја (“Службен лист на СФРЈ” бр. 8/78);
- Правилник за техничко-експлоатациони услови за радиодифузна станица за фреквентно модулирани емисии (“Службен весник на СФРЈ” бр. 57/75);
- Општи, посебни, програмски и технички услови - тендерска документација при конкурсите за доделување концесии за вршење радиодифузна дејност;
- Стандард CENELEC EN 50067, ITU препораката ITU-R BS.643-2, како и Препорака на Советот за радиодифузија СРД-ТП 8 за дополнителниот радиодифузен систем РДС;
- ETS стандард ETS 300 706 со минимално ниво на презентација (Presentation Level) од 1.5 и ITU препораката ITU-R BT.653-2, системот Б (Б) за дополнителниот радиодифузен систем Телетекст;
- Препорака СРД-ТП 4 за техничките параметри што треба да ги задоволат работните простории во радио и телевизиските станици (направена според “EBU Tech. 3276 - Listening conditions for the assessment of sound programme material: monophonic and two-channel stereophonic”);
- Препорака СРД-ТП 5 за чување и ракување со магнетни ленти (направена според ITU-R Recommendation БР.1215 и AES - Recommended practice AES22-1997);
- Препорака СРД-ТП 7 за користење на DVB-MHP (DVB-MHP) (направена според ETSI - TS 101 812, како и препораката на Европската радиодифузна унија EBU R106-2001);
- Препорака СРД-ТП 9 за техничките услови при задолжителното чување на радио и телевизиските емисии;
- За кабелските радио-телевизиски мрежи важат следниве уредби:

- Општи, посебни, технички и програмски услови - тендерска документација по конкурсите за доделување концесија за дистрибуција на радио и телевизиски програми преку кабелска мрежа во кој се пропишани следниве македонски стандарди: MKS N.N0.201, N.N 0.202, N.N 6.179, N.N 6.501, N.N 6. 504, N.C6.019, N.N 6.172, N.N 6. 134 и N.N 6.135

17. Кои законски мерки се применуваат при шифрирањето на радиодифузните сигнали?

Со постојната законска регулатива не се дефинирани посебни законски мерки при кодирањето на радиодифузните сигнали. Советот за радиодифузија, на постојните кабелски оператори, им дозволува програмите со порнографски содржини да се емитуваат само во кодирана форма.

Со новите закони за радиодифузна дејност и електронски комуникации се зема предвид и кодирањето на радиодифузните сигнали. Посебно ќе се води сметка на отворениот пристап, под фер, реални и недискриминаторски услови кон системите со условна заштита на сите корисници на мрежата. Набљудувањето на содржината и техничкиот квалитет на кодираниот сигнал ќе остане надлежност на соодветните независни регулаторни тела.

18. Кои се (доколку постојат) постоечките системи на финансиска поддршка за аудио визуелниот сектор (вклучувајќи ја кинематографијата)?

Членот 77 од Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01, утврдува дека 10% од средствата од радиодифузната такса се наменети за создавање и емитување на програми од јавен интерес. За овие средства можат да аплицираат независни продуценти и трговски радиодифузни друштва. Одлуката за распоредување на средствата ја донесува Владата на Република Македонија на предлог на Советот за радиодифузија, врз основа на спроведена постапка за јавно огласување при што треба да се води сметка за задоволување на јавниот мултикултурен интерес на граѓаните (член 78). Досега, на пет конкурси е распределена сума од 536.095.614,00 денари, за 1485 програми, од кои 761 телевизиски, 703 радио и 21 други видови проекти. Обемот на програмата е вкупно 207.053 програмски минути, од кои 48.366 минути телевизиска и 158.687 минути радио програма.

Со работниот текст на новиот Закон за радиодифузната дејност не се предвидува постоење посебен фонд за поттикнување на нова радио и телевизиска продукција што би ја произведувале комерцијалните радиодифузери.

Согласно Законот за културата – Пречистен текст (“Службен весник на РМ” бр. 66/03) надлежностите во сферата на аудиовизуелниот сектор се однесуваат само за филмската дејност (како филмско производство) па од тука произлегува финансирањето на истата од Буџетот на Република Македонија. Врз основа на член 65 став 1, а во врска со членовите 8, 10, 62 и 63 од Законот за културата и во согласност со Националната програма за културата за периодот од 2004 до 2008 година, види 20_Анекс_02, се објавува јавен конкурс за финансирање програми и проекти од повеќе дејности, меѓу кои и за филмската дејност.

Програмите и проектите по овој конкурс за филмска и кинотечна дејност ги разгледува Комисијата за филм (стручно советодавно тело при Министерството за култура, составено од филмски професионалци - надворешни соработници), која ги изготвува предлозите за годишно финансирање (потврдени од Советот за култура и усвоени од министерот за култура, во склоп на Годишната програма на Министерството за култура за остварување на националниот интерес во културата).

Треба да се напомене дека со поддршката на Министерството за култура во периодот од јануари 2002 до септември 2004 година значително е зголемено филмското производство и се снимени 6 играни филмови (од кои пет се комплетно завршени, а еден е во фаза на

постпродукција), 5 кратки играни филмови, 3 документарни и 2 анимирани филмови (ако се земе во предвид дека просечната филмска продукција досега беше 1 игран филм годишно). Министерството за култура фанансиски делумно учествува во филмското производство со 30 - 70% од вкупното чинење на филмот.

Годишниот буџет на Министерството за култура за финансирање на филмската дејност во 2003 година изнесуваше 93.000.000,00 денари.

Во план е донесување на Закон за основање на филмски фонд со којшто се очекува да се подобри начинот на финансирање на филмската дејност, односно да се воведе фондовски наместо буџетски начин на финансирање, што е пракса и во земјите на Европскиот унија.

19. Кои законски и/или фанансиски мерки постојат за меѓународна копродукција (кино и/или телевизиска продукција)?

Во рамки на конкурс објавен од Советот за радиодифузија наменет за финансирање на радио и телевизиски програми од јавен интерес, согласно член 77 и член 78 од Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01, предвидена е можност за меѓународни радио и телевизиски копродукции. При конкурирањето легалните субјекти кои можат да аплицираат потребно е да достават копродуцентски договор со странскиот партнер (односно писмена согласност) со кој се уредени условите за копродукција како и согласност за неограничена дистрибуција на проектот во Република Македонија. Ова прашање е уредено со придружната документација која детално ги регулира конкурсните услови.

Министерството за култура од 2003 година е членка на Европската Конвенција за копродукција во кинематографијата (Закон за ратификација на Европската конвенција за копродукции во кинематографијата - "Службен весник на РМ" бр. 18/03), врз основа на која се реализираат проектите за меѓународни филмски копродукции, а со нашето членство во EURIMAGES од 1 јули 2003 година, се створија услови и можност за взаемен интерес и соработка на заеднички филмски проекти со други европски земји. Досега е остварена соработка на копродукции со Хрватска, Словенија, Франција, Чешка, Германија, БиХ, а со Италија е потпишан и билатерален договор за соработка на филмски копродукции (Закон за ратификација на Договорот за кинематографска копродукција меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Италија - "Службен весник на РМ" бр. 13/03). Од особено значење е работата на копродукциски проекти со што се овозможува зголемувањето на бројот на произведените филмови, поголема циркулација на истите од што произлегува и приоритетот при финансирање на копродукциските проекти во годишниот Конкурс за финансирање на Министерството за култура.

Треба да се истакне и значењето на членството на Република Македонија во Европската Аудиовизуелна Обсерваторија (European Audiovisual Observatory) од 1997 година и нашето претседателствување со истата во 2002 година (користење на информации од нивните дата бази и информациите од аудиовизуелниот сектор и правната регулатива).

Република Македонија е исто така членка на SEECN (South East European Cinema Network) Филмската мрежа на Југоисточна Европа чие седиште е во Солун, Република Грција.

20. Кои се барањата што се однесуваат на аудиовизуелните архиви?

Кинотеката на Република Македонија е основана во 1974 година со Законот за основање Кинотека на СР Македонија ("Службен весник на СРМ" бр. 20/74), а со работа отпочнува во 1976 година.

Основната дејност на Кинотеката опфаќа истражување, заштита, чување, обработка и јавно презентирање на филмови и филмски материјали од национално филмско производство, но и од светските кинематографии.

Архивата на Кинотеката се состои од над 14.300 филмови од сите видови и жанрови, 1.500 филмови на видео лента, 150 должни метри пишувана граѓа со околу 100.000 документи, 37.175 фотографии, 30.323 плакати и други пропагандни материјали, 3.817 книги и списанија и над 250 музејски експонати. Филмовите и филмските материјали се обработуваат по однапред зададена методологија. Добиените резултати се систематизираат во специјализирани бази на податоци. Филмовите во изворна форма или како обработена граѓа се достапни на јавноста за користење во едукативни, научни, продуцентски и културни цели.

Во функција на архивирање на аудиовизуелниот материјал посебно внимание во Кинотеката се посветува на истражувачката дејност која се реализира низ поединечни истражувања, долгорочни интердисциплинарни проекти и организирање на домашни и меѓународни симпозиуми од областа на историјата и теоријата на филмот. Поврзано со истражувачката дејност и развојот на филмолошката мисла и наука се одвива и издавачката дејност. Кинотеката го издава списанието “ Кинопис “ од кое се излезени 30 броеви, во кои се објавени над 1.000 стручни и научни трудови од внатрешни и надворешни соработници. Досега се одржани над 25 домашни и меѓународни симпозиуми. Издадени се 30 книги, зборници на трудови и каталози. Од истражувачката и издавачката дејност по своето значење се издвојуваат филмолошката студија “ Македонскиот игран филм “ (во два тома) со која е опфатена целокупната национална играна продукција; “ Историјата на светскиот филм “ (од кои се излезени три тома, а четвртиот е во печат) и проектот “ Историјата на филмот на Балканот” во кој се истражува минатото, различностите и посебно проникнувањето и обединувачките сегменти на националните кинематографии на 10-те балкански земји”. Кинотеката меѓу првите установи во Македонија се занимава со електронско издаваштво. Издаде мултимедијален ЦД-ром “ Векот на филмот во Македонија “ и креира интернет презентација на македонската кинематографија на Web-страницата : www.maccinema.org.mk.

Кинотеката остварува интензивна соработка со образовни, научни, културни и невладини организации во Република Македонија и во странство. При тоа, со размена на изданија, филмови, истражувачки престои и учество на манифестации соработува со над 100 сродни институции во светот.

Кинотеката е полноправен член на Меѓународната федерација на филмски архиви - FIAF (Federation Internationales des Archives du Film) и на Европската асоцијација на кинотеки - ACE (Association des Cinemateques Europeenes) со што е обезбеден целосен пристап до целокупното светско и особено европско кинематографско културно наследство, како и презентирање на македонската кинематографија во светот.

Со Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија (“Службен весник на РМ” бр. 6/98, 98/00 и 78/04) јавниот радиодифузен сервис е обврзан да произведува, средува, чува, архивира и користи ТВ записи и други аудиовизуелни дела, материјали и документи од национален интерес (член 6 став 1 алинеа 8).

За извршување на оваа законска обврска во рамките на Македонската радио телевизија постои посебен организационен дел кој се грижи за средување и чување на ТВ записи, фоно материјали и други материјали од национален интерес. Со оглед на фактот дека снимените материјали се чуваат на разни (застарени) технички средства, во тек е постапка за селекција на материјали за нивно префрлување на нови технологии (дигитализација).

Македонската радио телевизија е членка на FIAT – IFTA (Federation Internationale des Archives de Television) од април 2000 година. Во однос на проблематиката на аудио и видео архивите Македонската радио телевизија е членка на организацијата COPEAM (Conference Permanente de la Audiovisuel Mediterranee) и во работата на оваа организација е приклучена кон проектот БАП (заштита на балканските архиви).

Советот за радиодифузија, имајќи го предвид значењето на аудиовизуелните архиви, има усвоено Препорака CPД-ТП 5 за чување и ракување со магнетните ленти која е изготвена согласно Рец. ITU-RBS.1215 (1994) и AES - Recommended practice AES22 (1997). Со оваа препорака се дефинираат техничките услови под кои треба да се чуваат магнетните ленти како и начинот на ракување со нив за да им се продолжи векот на траењето.

Во подготовка е и Предлог-Препорака CPД-ТП 10 за дигитализација на програмските материјали во радиодифузните архиви која се подготвува врз основа на EBU Technical Recommendation R105-2001, EBU Technical Specification 3293 (December 2001) и EBU Standard N22 – 1997: The broadcast Wave Format; A Format for audio data files in broadcasting.

21. Кој законски режим се применува при емитување на звук преку радио?

Со Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01, е регулирана звучната радиодифузија (радио) заедно со регулирањето на телевизијата (видео со звук радиодифузија). Нема конкретни одредби само за радиото.

Со Законот за основање на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија (“Службен весник на РМ” бр. 6/98, 98/00 и 78/04), е дефинирана звучната радиодифузија на јавниот сервис Македонска радио телевизија. Исто така, нема некои посебни одредби во однос на регулирањето на телевизијата. Двата медиуми се регулирани со исти законски одредби.

22. Кои ограничувања (доколку ги има) постојат во врска со сопственоста на телевизиските и/или радио станици?

Во член 10 од Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01, е определено дека едно физичко или правно лице може да биде основач само на едно трговско радиодифузно друштво и соосновач на само уште едно трговско радиодифузно друштво, и тоа со учество во вкупниот капитал од најмногу 25%. Странско физичко и правно лице може да биде соосновач на трговско радиодифузно друштво со учество во вкупниот капитал од најмногу 25%. Повеќе странски физички и правни лица, како соосновачи во трговско радиодифузно друштво, во вкупниот капитал на друштвото можат да учествуваат со најмногу 49%. На овој се надоврзуваат и одредбите од членот 17 според кои, на едно трговско радиодифузно друштво може да му биде доделена само една концесија за радио, односно за телевизија, за вршење радиодифузна дејност на територијата на Република Македонија. За вршење радиодифузна дејност на локално ниво, може да бидат доделени две концесии, една за радио и една за телевизија, но на различни несоседски подрачја. Исто така, основач, односно соосновач на радиодифузна организација не може да основа организација и да врши радиодифузна дејност (член 11 став 2).

Освен ова, концентрацијата е дополнително ограничена со целосно исклучување на поврзувањето меѓу сферите на радиодифузијата и на печатените медиуми. Правно и физичко лице кое врши дејност во областа на печатот не може да основа организација и да врши радиодифузна дејност, додека радиодифузна организација не може да основа организација и да врши дејност од областа на печатот (член 11 став 1).

Дополнителна пречка за медиумската концентрација е и одредбата од член 21 од Законот за радиодифузната дејност со која се забранува пренесување на концесијата на трето лице.

Прашањето на концентрацијата меѓу радиодифузерите и Интернет провајдерите воопшто не е регулирано.

Законот за радиодифузната дејност не содржи одредби со кои би се утврдила обврска за медиумите да ги објавуваат податоците за сопственичката структура, ниту пак други податоци поврзани со нивното работење.

Со оглед на фактот дека имплементацијата на Законот за радиодифузната дејност покажа дека стриктните мерки за ограничување на сопственоста ги попречуваат слободната циркулација на капиталот во радиодифузијата и создавањето поголеми и попрофесионални медиумски компании, пристапот кон оваа проблематика во новиот закон за радиодифузната дејност е полиберален, посеопфатен и подетален.

Работниот текст на новиот закон најнапред ги утврдува состојбите во кои постои медиумската концентрација:

- кога радиодифузна организација учествува во основачкиот капитал односно е основач на друга радиодифузна организација;
- кога радиодифузната организација учествува во основачкиот капитал на: друштво од областа на печатот кое издава дневен весник или новинска агенција; друштво за реклама и пропаганда; друштво за истражување на пазарот и јавното мислење; друштво за спроведување активности на истрага и обезбедување; друштво за филмска дистрибуција; друштво за филмска продукција; или друштво за телекомуникациски услуги.

Освен во овие случаи, медиумска концентрација настанува и кога радиодифузната организација истовремено:

- поседува повеќе дозволи за вршење радиодифузна дејност, тоест истовремено емитува радио и телевизиска програма;
- емитува радио и телевизиска програма и издава дневен весник што се дистрибуира на подрачјето на кое се емитува радио и/или телевизиската програма;
- емитува радио и/или телевизиска програма и се занимава со дејност на: новинска агенција; друштво за спроведување активности на истрага и обезбедување; друштво за реклама и пропаганда; друштво за истражување на пазарот и јавното мислење; друштво за филмска дистрибуција; друштво за филмска продукција или ; друштво за телекомуникациски услуги;
- емитува радио и телевизиска програма на истото подрачје врз кое што издава дневен весник, односно е основач на друштво од областа на печатот кое издава дневен весник што се дистрибуира на подрачјето на кое емитува радио и/или телевизиска програма.

Според работниот текст на предлог законот за радиодифузната дејност, физичко или правно лице, мнозински содружник, акционер, како и поврзано лице, во радиодифузна организација може да учествува во сопственоста на друга радиодифузна организација и тоа, ако таквото лице има дозвола за вршење радиодифузна дејност на државно ниво може да биде содружник, односно да учествува во само уште таква организација но не со повеќе од 50% или може да биде мнозински содружник во најмногу уште една радиодифузна организација која има дозвола за вршење радиодифузна дејност на регионално ниво и во најмногу уште две радиодифузни организации кои имаат дозволи за вршење дејност на локално ниво, при што наведените подрачја се несоседски.

Доколку таквото лице има дозвола за вршење на радиодифузна дејност на регионално ниво може да биде мнозински содружник во најмногу уште една таква радиодифузна организација, во несоседско подрачје и во најмногу уште две радиодифузни организации кои имаат дозволи за вршење радиодифузна дејност на локално ниво, при што наведените подрачја се несоседски; ако има дозвола за вршење радиодифузна дејност на локално ниво, може да биде мнозински содружник во најмногу уште две радиодифузни организации кои имаат дозволи за вршење радиодифузна дејност на локално ниво, при што наведените подрачја се несоседски.

Ограничувањето на медиумската концентрација го исклучува секое учество на физичко или правно лице, мнозински содружник, акционер, како и поврзано лице, во радиодифузна организација во сопственоста на друштво од областа на печатот кое издава дневен весник, новинска агенција, друштво за спроведување активности на истрага и обезбедување, друштво за реклама и пропаганда, друштво за истражување на пазарот и јавното мислење, друштво за филмска дистрибуција, друштво за филмска продукција или друштво за телекомуникациски услуги.

Согласно Предлог законот за радиодифузната дејност се изедначуваат условите под кои странските физички и правни лица можат да основаат или да учествуваат во сопственоста на радиодифузерите во Република Македонија. При промена на сопственичката структура доколку учеството го надминува прагот од 10%, радиодифузната организација е должна да побара одобрение од Советот за радиодифузија. Притоа, се прецизираат и праговите врз основа на кои Советот за радиодифузија ќе одлучува во процедурата за одобрување промена на сопственичката структура. Со текстот на новиот Закон за радиодифузната дејност се предвидуваат и одредби за транспарентност на сопственичката структура. Радиодифузерите ќе бидат обврзани еднаш годишно, до Советот за радиодифузија да ги достават податоците што се однесуваат на нивното работење во претходната година, а се врзани со промените во сопственичката структура, статусните промени на друштвото, промените во органите на управување и раководење и на изворите на финансирање.

23. Кои системи постојат во врска со статистичките податоци кои се од важност за аудио визуелниот сектор?

Општи информации

Во Програмата за статистички истражувања (“Службен весник на РМ” бр. 69/03) покрај Државниот завод за статистика, како носител, вклучени се и други министерства и институции кои заедно со Државниот завод за статистика го образуваат системот на службената статистика.

Во обезбедувањето на службени статистички податоци во областа на културата и аудиовизуелниот сектор е вклучен само Државниот завод за статистика.

Меѓутоа, особено кога предметот на набљудување не е опфатен со службените податоци на Државниот завод за статистика, постојат повремени административни и други истражувања со елементи на статистички пристап кои ги спроведуваат други институции што вршат дејност од областа на аудиовизуелниот сектор како и деловни субјекти кои се занимаваат со истражувачка дејност.

Државниот завод за статистика како носител на статистиката во аудиовизуелниот сектор

Главниот систем во поглед на прибирањето, обработката и објавувањето на статистички податоци од областа на аудиовизуелниот сектор го обезбедува Државниот завод за статистика, во согласност со Законот за државната статистика (“Службен весник на РМ” бр. 54/97) и Програмата за статистички истражувања.

Податоците за овој сектор ги обезбедува стручно одделение кое функционира во рамките на Секторот за социјални статистики, во согласност со податоците кои се обезбедуваат и за секторот - култура.

Подрачјето во областа на културата и аудиовизуелниот сектор е покриено со повеќе дејности предвидени во Националната класификација на дејности, усогласена и споредлива со класификацијата НАЦЕ Рев.1, која е статистички стандард на Европската Унија.

Во областа на аудиовизуелниот сектор, годишно се обезбедуваат податоци кои се однесуваат на радиодифузната дејност (радиото и телевизијата), а кои се добиваат непосредно од деловните субјекти кои емитуваат радио и ТВ програма во согласност со Законот за радиодифузната дејност, види 20_Анекс_01.

Продуцираните податоци во оваа дејност можат да се поделат на :

- општи статистички податоци - број на институции, емитувана радио програма, емитувана ТВ програма - по одредени релевантни категории;
- податоци за вработените во радиодифузните организации по неколку критериуми;
- некои финансиски показатели;
- Расположливи се и податоците за бројот на радио и телевизиски претплатници (податоци кои годишно се превземаат од националната, Македонска радио телевизија).

Расположливоста со податоци е како на национално така и на ниво на најмалата територијална единица - општината (НУТС 5).

Кога станува збор за статистиката во аудиовизуелниот сектор, може да се напомене дека годишно се продуцираат и податоци за издадени аудио и видео снимки (општи статистички податоци во склоп на издавачката дејност), податоци за кината (број, прикажани филмови, посетители, вработени во кината, како и некои финансиски показатели).

Статистиката од областа на аудиовизуелниот сектор може да се сретне во двојазичните (македонско - англиски) изданија на Државниот завод за статистика, како:

- Статистички соопштенија (брзи и кратки статистички информации);
- Статистички прегледи (во кои се објавуваат подетални резултати за одделни истражувања или за културата воопшто);
- “Македонија во бројки” - џепно издание;
- “Статистички годишник” (темелна публикација која содржи податоци и методолошки објаснувања за сите истражувања кои се спроведуваат во Државниот завод за статистика);
- Други вонредни изданија.

Советот за радиодифузија

Советот за радиодифузија има востановено база на податоци за радиодифузерите, која содржи податоци за сите аспекти на нивното работење, вклучувајќи ги и програмите што тие ги емитуваат. Сите податоци за електронските медиуми, Советот за радиодифузија ги прибира преку прашалник кој содржи: општи податоци за радиодифузерот, податоци за кадровската структура и за економското работење, податоци за структурата на емитуваната програма, како и податоци за техничката опременост на медиумот. Обврска на медиумите е четири пати годишно овие податоци да ги доставуваат до Советот за радиодифузија.

Државниот завод за статистика на Република Македонија, исто така по пат на прашалник, еднаш годишно прибира податоци од електронските медиуми и истите статистички ги обработува.

Прашалниците преку кои се прибираат податоци на Советот за радиодифузија (за своја евиденција) и на Државниот завод за статистика, меѓусебно се усогласени и споредливи.

24. Дали постои систем на сертификација за картите кои се продадени во официјално признаените кина на национално ниво?

Во моментот во Република Македонија не постои службено признат систем (“Box office system”) за регистрирање на продадени кино-билети кои се во продажба во кината на национално ниво. Се разгледуваат искуствата и можностите за воведување на систем за официјално регистрирање на продадените билети во кината на национално ниво.

Меѓутоа, продажбата на картите може да се следи и преку фискалните сметки. Процесот на фискализација на кината е во тек.

II. КУЛТУРА

1. Кои се, доколку постојат, системите за поддршка во следниве области: уметничко творештво, иновативни културни проекти, усовршување на уметниците и културните работници, културна соработка со други земји?

Поддршката на уметничкото творештво и иновативните културни проекти се реализира со:

- Средства од Буџетот на Република Македонија, преку Министерството за култура, согласно Законот за културата (“Службен весник на РМ” бр. 66/03);
- Средства од локалната самоуправа, согласно Законот за културата и Законот за локалната самоуправа (“Службен весник на РМ” бр. 5/02);
- Преку одредени даночни и царински бенефиции за културата, согласно фискалните и царинските прописи, за кои е надлежно Министерството за финансии – Законот за данокот на додадена вредност (“Службен весник на РМ” бр. 44/99, 59/99, 86/99, 11/00, 8/01, 21/03 и 19/04), Законот за данокот на добивка (“Службен весник на РМ” бр. 80/93, 33/95, 43/95, 71/96, 5/97, 28/98, 11/01, 2/02, 44/02 и 51/03), Законот за даноците на имот (“Службен весник на РМ” бр. 61/04), Законот за персонален данок од доход (“Службен весник на РМ” бр. 80/93, 3/94, 70/94, 71/96, 28/97, 8/01, 50/01, 52/01, 2/02, 44/02 и 96/04), Царинскиот закон (“Службен весник на РМ” бр. 21/98, 26/98, 63/98, 86/99, 25/00, 109/00, 31/01, 4/02, 55/02 и 42/03);
- Средства од спонзорства, донации и други извори.

Поддршка на уметничкото творештво и иновативните културни проекти преку Министерството за култура

Согласно Законот за културата, во Министерството за култура се основа Совет за култура, како стручно и советодавно тело на Министерот за култура, составен од редот на истакнати уметници, стручни лица од областа на културата и од јавниот и општествениот живот, по принципот на стручност и компетентност и на соодветна правична застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници.

Министерот за култура основа и други тела и именува надворешни соработници за подготовка на годишната програма или за реализација на одделни проекти од национално значење за културата. Овие тела се формираат за сите дејности од стручни и компетентни лица од одредени области, на чиј предлог министерот за култура ја донесува Годишната програма за остварување на националниот интерес во културата, врз основа на претходно објавени конкурси, а согласно стратегијата и приоритетите утврдени во Националната програма за

културата за периодот од 2004 до 2008 година (“Службен весник на РМ” бр. 31/04), види 20_Анекс_02.

Согласно Законот за културата (Глава - Финансирање на културата, член 58 – 68), сите уметници, како и сите правни и физички лица може да конкурираат со проекти од сите области: изложби, одржување на колонии, претстави, музички настапи, концерти, издавање книги, снимање филмови, иновативни и алтернативни проекти и слично.

Со Законот за културата (член 13 – 17) е утврден посебен вид на поддршка, која ја остваруваат самостојните уметници, при што, ако уметникот творештвото го остварува професионално, како единствено занимање и ако е регистриран за вршење на уметничка дејност, стекнува статус на самостоен уметник и права од работен однос. Со цел да се обезбедат поповолни услови за творење на самостојниот уметник, по пат на конкурс му се доделуваат месечни надоместоци од средствата на Буџетот на Република Македонија, за придонеси за здравствено, пензиско и инвалидско осигурување и за персонален данок на доход, за што одлучува министерот, по предлог на посебна комисија која ги разгледува барањата доставени на конкурс, почитувајќи го принципот на соодветна и правична застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници.

Уметниците се помагаат и преку откупот на нивните дела, поддршка на дефицитарни кадри преку обуки, специјализации и слично.

Поддршка на културата преку Единиците на локалната самоуправа

Единиците на локалната самоуправа можат да финансираат програми и проекти, согласно Законот за културата (член 7 став 2 и 3 член 68) и Законот за локалната самоуправа (член 22 став 1 точка 5), и тоа за: институционална и финансиска поддршка на културните установи и проекти; негување на фолклорот, обичаите, старите занаети и слични културни вредности; организирање културни манифестации; поттикнување на разновидни специфични форми на творештво.

Меѓутоа, заради сегашната слаба финансиска моќ на општините, тие учествуваат во финансирањето на многу мал број проекти. Со примената на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа (“Службен весник на РМ” бр. 61/04) од 2005 година натаму, се очекува поголемо учество на општините во финансирањето на културата и имплементација на децентрализацијата во културата.

Даночни и царински бенефиции во културата

Покрај финансирањето на културата што е од национален интерес од Буџетот на Република Македонија преку Министерството за култура, јавната поддршка на културата се остварува и преку индиректни мерки на државата, пред се со одредени даночни и царински бенефиции во културата.

Со Законот за данокот на додадена вредност е утврдено дека прометот на установите од областа на културата и други даночни обврзници коишто вршат културна дејност, доколку за тоа имаат соодветно мислење од Министерството за култура, се ослободени од плаќање данок на додадена вредност. На прометот на публикациите се применува повластена даночна стапка од 5%, наместо општата стапка од 19%, со исклучок на носачите на тон и слика, за кои се применува општата стапка од 19%.

Со Законот за данокот на добивка е утврдено дека донациите и спонзорствата за културни цели се признаваат како расход во даночниот биланс во висина од 3% од вкупниот приход, под услов да се исплатени во корист на јавни установи што се финансираат од Буџетот на Република Македонија.

Со Законот за даноците на имот е утврдено дека данок на имот не се плаќа на недвижности кои согласно со закон се прогласени за културно наследство, а од данок на наследство и подарок се ослободени културните установи.

Со Законот за персонален данок од доход е утврдено дека уметниците кои остваруваат приход по основ на авторски права се ослободуваат од персоналниот данок во висина од 25% до 60% на име на признати трошоци, а во зависност од видот на творештвото (на пример: за вајарски дела 60%; за сликарски дела 50%; за сериозна музика, балет, театарски и филмски изведби 30%; за забавна и народна музика 25%, итн.). Персонален данок на доход не се плаќа на примања по основ на награди за култура, стипендии на ученици и студенти доделени од државни органи и фондации.

Со Царинскиот закон е утврдено дека на плаќање на царина не подлежат: печатени работи; предмети и материјали од областа на културата што се увезуваат врз основа на меѓународни договори; стоката што не се произведува во Република Македонија, а се користи за недоходовна културна дејност и не е наменета за натамошна продажба; предметите што ги внесуваат музеите, галериите и Народната и универзитетска библиотека, наменети за вршење на нивната дејност; предмети кои се излагаат на саеми и изложби; предмети наменети за културно-уметнички приредби и снимање филмови; уметнички дела кои уметниците ги внесуваат како сопствени дела; наградите и другите предмети добиени на странски изложби, приредби и слично и стоката што е добиена од странски донатори.

Наведените царински и даночни мерки сепак не се доволно поволни и поттикнувачки за културата. Иако може да се констатира дека во Република Македонија постои правна основа за даночно стимулирање на спонзорствата за реализирање на проекти и програми од областа на културата и спонзорите се ослободени од дел од данокот на добивка во зависност од средствата што се вложени во културата, за жал, во практиката сеуште се многу незначителни вложувањата во културата.

Усовршување на уметниците и културните работници

Усовршувањето на уметниците и културните работници се врши преку програмите на јавните установи, но и преку посебен конкурс на Министерството за култура за поддршка на стручно усовршување на дефицитарни кадри и млади таленти (постдипломски студии и специјализации од областа на културата на талентирани млади уметници; дефицитарни уметнички и стручни кадри во културата кои студираат во странство, на факултети и постдипломски студии кои ги нема во образовниот систем на нашата земја; дефицитарни кадри од областа на менаџментот, анимирањето, едуцирањето и комуникациите во културата).

Меѓународна културна соработка

Министерството за култура води активна меѓународна културна соработка и се интегрира во сите позначајни меѓународни владини и невладини организации кои делуваат во областа на културата. Република Македонија е активна во мултилатералната соработка, членка на УНЕСКО, повеќе специјализирани меѓународни организации од интернационален и регионален карактер, придружна членка на Меѓувладината Агенција за Франкофонијата, и сл. Со приемот во Советот на Европа се создадоа услови за наше учество во културните програми кои се остваруваат во доменот на Советот на Европа, како и во рамките на Централната европската иницијатива. Министерството за култура, во соработка со УНЕСКО беше организатор на Регионалниот форум на тема “Дијалог помеѓу цивилизациите”, што е една од последните позначајни активности на Националната комисија на УНЕСКО.

Република Македонија е потписник на 8 спогодби за соработка во областа на образованието, културата и науката, 6 спогодби за културна соработка, 5 програми за културна соработка, 3 договори, 2 меморандума и 1 протокол за културна соработка.

Министерството за култура ја помага редовната дејност и меѓународна соработка на установите од областа на културата, невладини организации и поединци кои членуваат во меѓународните организации и асоцијации, како: ИКОМОС, ИКОМ, ИККРОМ, ИТИ, ИФЛА, ЕБЛИДА, ФИЈАФ, ЕУРОИМАГЕС, ФИПРЕСЦИ, АИКА, ИОФ, ПЕН, ВИПО и други, како и учеството на стручни лица на меѓународни конференции и собири во странство.

Согласно приоритетите утврдени со Националната програма за културата за периодот од 2004 до 2008 година, Министерството за култура и натаму ќе ја поттикнува и интензивира билатералната и регионалната културна соработка, како и програмите и проектите на УНЕСКО, Советот на Европа, Европската Унија и други меѓународни организации и асоцијации од областа на културата.

2. Кои се, доколку постојат, програми за поддршка во областа на книжевното творештво и преводот?

Согласно Законот за културата – Пречистен текст (“Службен весник на РМ” бр. 66/03) издавачката дејност е издавање на публикации со уметничка, научна и образовна содржина во книжен и електронски облик, во доволен број на примероци што се умножуваат со печатење, пресликување, копирање или на друг начин, доколку и се наменети на јавноста.

Средствата за финансирање на програми и проекти од областа на книжевното творештво и преводите што се од национален интерес, се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија. Министерството за култура, за остварување на националниот интерес во културата, распишува јавни конкурси за програми и проекти што се од национален интерес, во тековната година за наредната, во рамки на средства утврдени во Буџетот. Министерот за култура, по предлог на комисиите и надворешните соработници надлежни за подготовка на годишната програма, а согласно стратегијата и приоритетите утврдени со Националната програма за културата за периодот од 2004 до 2008 година, види 20_Анекс_02, донесува Годишна програма за остварување на националниот интерес во културата и истата се објавува во средствата за јавно информирање.

Во Националната програма за културата за периодот од 2004 до 2008 година се утврдени приоритети во издавачката дејност и литературата, а тоа се, пред се, поддршка на капиталните изданија од темелна културна важност за Република Македонија, издавање на Толковниот речник и двонасочни речници на јазиците на припадниците на сите заедници и на јазиците на балканските народи, како и поддршка на електронското издаваштво, преводите од македонската литература и литературата на јазиците на заедниците на светските јазици и преводи на светска литература на македонски јазик и на јазиците на заедниците.

Во рамки на програмата за издавачка дејност, а имајќи ги предвид наведените приоритети, се финансираат публикации кои се од национален интерес, како: монографии, стручна литература од истражувачки карактер, поезија, преводи од класични јазици, критики, есеистика, белетристика и друго.

Особено внимание се посветува на домашните автори, преводи на странски јазици на дела објавени на македонски јазик и јазиците на заедниците во Република Македонија, значајни за афирмирање на културата на нашата држава, како и на дебитантски изданија на млади автори.

Преку програмата се поддржува и електронското издаваштво, програмите на здруженијата во оваа област, како и списанијата.

Финансирањето на книжевното творештво е според однапред утврдени критериуми со Правилникот за критериумите за финансирање на програмите односно проектите по одделни дејности во културата (“Службен весник на РМ” бр. 61/04), што го донесува министерот за култура.

Во текот на годината се распишуваат и посебни конкурси за откуп на реализирана издавачка продукција (вообичаено два конкурса) што не била финансиски поддржана од Министерството за култура. Откупениот тираж е наменет и за збогатување на книжниот фонд на библиотеките. Се откупуваат од 10 до 100 примероци од книгата, во зависност од нејзината цена.

Преку Годишната програма за остварување на националниот интерес во културата се поддржуваат и врвни манифестации со меѓународен карактер, како што се: Струшките вечери на поезијата, Семинарот за македонски јазик, литература и култура, Семинарот на литературни преведувачи, ПЕН Конференцијата и други значајни манифестации.

3. Кои се, доколку постојат, програмите за поддршка во областа на културното наследство?

Република Македонија има богато културно наследство од сите историски периоди. На територијата на државата евидентирани се 11.364 објекти кои му припаѓаат на недвижното културно наследство (археолошки локалитети, цркви, манастири и друго) и 319.106 музејски предмети (археолошки предмети, икони, средновековни ракописи и друго).

Согласно Законот за културата – Пречистен текст (“Службен весник на РМ” бр. 66/03) и стратегијата и приоритетите утврдени со Националната програма за културата за периодот од 2004 до 2008 година, види 20_Анекс_02, Министерството за култура во рамките на “Годишната програма за остварување на националниот интерес во културата” врз основа на претходно доставени програми и проекти на конкурс ја финансира и “Програмата за заштита на културното наследство”. Во програмата првенствено се финансираат програмите на установите за заштита на културното наследство, односно заводите за заштита на спомениците на културата, кои, согласно Законот за заштита на културното наследство (“Службен весник на РМ” бр. 20/04 и 71/04) треба да се трансформираат во конзерваторски центри како надлежни установи за недвижното културно наследство, програмите на музеите, библиотеките и Кинотеката на Република Македонија, како надлежни установи за движното културно наследство.

Со Законот за заштита на културното наследство за прв пат правно е нормирана и заштитата на нематеријалното културно наследство односно духовното културно наследство.

Во Програмата за заштита на културното наследство најголемиот дел од средствата се издвојуваат за конзерваторско-реставраторската функција на овие установи и тоа пред се конзервацијата на археолошките локалитети, архитектурата, фреско живописот, икони, иконостаси, слики и друго. Значаен дел од средствата се наменети и за превентивна заштита на сакралните и профаните објекти. Финансиски се поддржуваат и другите функции, како увидот во состојбата на спомениците на културата, евиденцијата, валоризацијата, ревалоризацијата, изготвувањето на проектна документација.

Меѓутоа, и покрај напорите што се вложуваат, македонското културно наследство не е заштитено на задоволително ниво, а една од основните причини за ваквата состојба се ограничените финансиски средства. Од тие причини, од регистрираните објекти на кои физички е интервенирано, мал е бројот на споменици на културата за кои целосно е завршена редовната конзерваторска постапка.

Во однос на финансирањето на споменичкиот фонд од други извори, може да се каже дека сеуште се мали и малубројни донациите од поединци. Сепак, последниве години со поддршка на странски фондации и вложувања на странски капитал во заеднички истражувања (особено во музејската дејност) се забележуваат првични позитивни резултати.

Особено внимание се посветува на заштитата на Охрид и неговата околина, кој е ставен на Листата на УНЕСКО, како културна и природна целина.

Со оглед на значењето на заштитата на културното наследство, еден од посебните приоритети утврдени со Националната програма за културата за периодот од 2004 до 2008 година, види 20_Анекс_02, е и подготовка и донесување на долгорочна стратегија за заштита на културното наследство од страна на сите надлежни државни органи и на сите стручни установи.

4. Кој законски режим се применува во врска со одредувањето на цените за книгите? Постојат ли утврдени прописи за цените?

До 1995 година, кога беше овозможена приватизацијата на сите државни издавачки претпријатија, издавачките куќи уживаа статус на државни претпријатија со редовна финансиска помош од државата за издавачкиот дел, па дури и за плати. По извршената приватизација, карактеристична е појавата на многу нови издавачи, така што бројот на правните лица регистрирани за вршење издавачка дејност достигнува околу 300. При тоа, зголемени се и средствата што се издвојуваат за издаваштвото, како на македонски јазик, така и на јазиците на заедниците: албански, турски, влашки, ромски јазик.

Цените на книгите во Република Македонија се формираат слободно на пазарот, што значи дека нема посебни прописи за цените.

Цената на книгата во Република Македонија е доста висока имајќи го предвид стандардот на граѓаните и нивните можности да ја набават. Таквата состојба е резултат на тоа што е мал пазарот на кој таа се продава, поради што издавачите ги печатат изданијата во мал тираж, а тоа ја зголемува цената на книгата.

Во текот на годината со поддршка од Министерството за култура се издаваат околу 250 до 300 публикации, додека вкупниот број на публикации кои се издадени во Република Македонија изнесува 1106 за 2003 година. Воедно, се повеќе книги се изложуваат и на меѓународните саеми.

Со Законот за данокот на додадена вредност ("Службен весник на РМ" бр. 44/99, 59/99, 86/99, 11/00, 8/01, 21/03 и 19/04) на прометот и на увозот на публикациите (книги, брошури и слични печатени материјали; весници и други периодични публикации; детски сликовници; книги за цртање и боење за деца и картографски производи од секаков вид; освен публикации кои служат претежно за рекламни цели и публикации со порнографска содржина) се применува повластена даночна стапка од 5% наместо општата стапка од 19%.

Во рамките на Годишната програма за остварување на националниот интерес во културата, согласно стратегијата и приоритетите утврдени со Националната програма за културата за периодот од 2004 до 2008 година, види 20_Анекс_02, а врз основа на распишан конкурс, Министерството за култура ги поддржува проектите од областа на издавачката дејност за издавање на книги и списанија и воедно го стимулира откупот на книги преку кој се зголемува и книжниот фонд на библиотеките. Книгите се откупуваат по малопродажна а не бенефицирана цена, по 10 до 100 примероци на поединечни наслови. Покрај тоа, Министерството за култура ја финансира и набавката на книги за библиотеките, како националните така и локалните, со што се збогатуваат библиотечните фондови на овие установи и се овозможува достапност на книгата до граѓаните.

5. Кој законски режим се применува во врска со продажбата и движењето на културните добра?

Според Законот за заштита на културното наследство ("Службен весник на РМ" бр. 20/04 и 71/04), предмет на правото на сопственост може да биде недвижното и движното културно наследство. Во таа смисла, културното наследство може да биде во сопственост на: државата;

единиците на локалната самоуправа; други правни лица и физички лица (член 10 став 1 и 2). Согласно член 242 од Законот за сопственост и други стварни права (“Службен весник на РМ” бр. 18/01), странски правни и физички лица можат да стекнуваат право на сопственост на подвижни ствари како и домашните лица. За таа категорија субјекти нема посебни ограничувања во поглед на стекнувањето на правото на сопственост на движно културно наследство и друго заштитено движно добро. Во поглед на недвижното културно наследство и друго заштитено недвижно добро, исто како и за другите категории недвижности, стекнувањето на правото на сопственост на странски правни и физички лица е условено со реципроцитет (член 243).

Согласно член 10 став 3 од Законот за заштита на културното наследство, културно наследство и добро за кое основано се претпоставува дека претставува културно наследство што ќе се најде во земја или вода, без оглед дали е извадено, се смета дека е во државна сопственост.

Државна сопственост се смета и:

- движното културно наследство кое сопственикот го напуштил;
- недвижното културно наследство од кое сопственикот се откажал на несомнен начин (со изјава);
- културното наследство чиј сопственик не е познат, во рок од 10 години за недвижно добро, односно 3 години за движно добро, сметано од денот на донесувањето на решението за определување старател на таквото добро.

Со член 51 од Законот за заштита на културното наследство е пропишана општа забрана за отуѓување на државно културно наследство од особено значење. Непочитувањето на таквата забрана претставува кривично дело, казниво според член 266-а од Кривичниот законик, за кое е пропишана казна затвор од една до пет години. Во случајот, инкриминирани дејствија се сметаат: продавањето, подарувањето и трајното отуѓување на друг начин на предметната категорија добра. Покрај тоа, со Законот за заштита на културното наследство (член 50) се пропишани и други општи забрани, особено:

- забрана за присвојување ископина или друг најден предмет што претставува културно наследство или добро под привремена заштита;
- забрана за купување, примање во залог, прибавување на друг начин, прикривање или протурање на предмет што претставува културно наследство или добро под привремена заштита, за кое се знае дека е прибавено со казниво дело;
- забрана за противправно присвојување на туѓ предмет што претставува културно наследство или добро под привремена заштита што е доверено на чување;
- забрана за узурпација на туѓо недвижно културно наследство или друго заштитено недвижно добро.

Следствено, прекршувањата на наведените општи забрани се инкриминирани и казниви според Кривичниот законик. Станува збор за кривичните дела: узурпација (член 225), тешка кражба (член 236 став 3), затајување (член 239 став 4), оштетување туѓи предмети (член 243 став 2), прикривање (член 261 став 3) и присвојување (член 265).

Со член 140 од Законот за заштита на културното наследство е утврдено и уредено правото на првенствено купување на заштитено добро. Тоа право го има Република Македонија, преку Управата за заштита на културното наследство. Истото може да се користи во рок од 30 дена од денот на доставувањето на писмената понуда. Тоа право се применува и во случај на присилна продажба. Реализацијата на правото на првенствено купување, пак, детално е разработена во членот 141 на Законот, според кој, Републиката има право да поднесе тужба и

да бара поништување на договорот за купо-продажба, доколку не е почитувано правото на предимство. Тужбата може да се поднесе во рок од 90 дена, а најдоцна во рок од 5 години од денот на склучувањето на договорот за продажба, доколку биде депониран износот на средства во висина на вистинската цена.

Клучните елементи на режимот на заштита во поглед на увозот, извозот и изнесувањето во странство веќе се наведени во Поглавје 1: СЛОБОДНО ДВИЖЕЊЕ НА СТОКИ (види подетално 01_IV_B_4). Во Поглавје 25: ЦАРИНСКА УНИЈА (види подетално 25_II_16) се наведува и образложува членот на Законот за Царинска управа којшто и дава надлежност на Царинската управа на Република Македонија за вршење за контрола на извозот, увозот и транзит на стока за која се пропишани мерки на заштита за културни добра.

Во член 95 од Законот за заштита на културното наследство е уредено прашањето за размената и отстапувањето на заштитените движни добра. Во таа смисла, со предметните одредби е утврдена можност за размена и привремено или трајно отстапување на движно културно наследство и на друго заштитено движно добро, заради пополнување на збирки или остварување на ефикасна заштита и подобра презентација. Притоа, размената и отстапувањето можат да се вршат само врз основа на одобрение од Управата за заштита на културното наследство, со исклучок на архивската граѓа.

За архивската граѓа, според член 17 на Законот за архивската граѓа (“Службен весник на СРМ” бр. 36/90 и “Службен весник на РМ” бр. 36/95), одобрението за размена, односно одобрението за отстапување го издава Владата на Република Македонија. Во поглед на архивската граѓа, размената и отстапувањето можат да се вршат само со сродни организации во земјата и странство, а во поглед на другите видови заштитени добра - со јавни установи за заштита и други иматели на јавни и приватни збирки во земјата и странство. Размената и отстапувањето можат да се вршат само во поглед на одредени примероци заштитени добра, во случаи што се таксативно наведени во член 95 став 2 од Законот за заштита на културното наследство: ако не се прогласени за културно наследство од особено значење; ако се од иста серија, ист или сличен тип и ги има во поголем број; ако не постојат други органичувања утврдени со Закон.

Законот пропишува и обврска за водење картотека на барања и понуди за размена и отстапувања, во која може да биде внесена единствено понуда за заштитено добро прибавено на легален начин. Кон понудата за размена и отстапување се приложува целокупната стручна и правна документација за понуденото добро.

Со член 92 од Законот за заштита на културното наследство е регулирано и прашањето за проверка на потеклото на доброто што е предмет на откуп, односно предмет на прибавување на друг начин. Сомнителните понуди се предмет на посебна опсервација, а во јавните книги за движното културно наследство можат да бидат запишани само добра чие потекло е проверено и за кои не постои сомнение дека потекнуваат од недозволен или неконтролирани ископувања, крајби, недозволен извоз и увоз или од други противправни дејства. Покрај тоа, со истиот закон е регулирано и прашањето за контрола на трговијата со антиквитети (член 94). Имено, трговците со антиквитети се должни да водат регистар за потеклото на добрата, со пропишана содржина, како и да издаваат уредни исправи за продажбата.

Во посебен оддел (Оддел 7), со Законот за заштита на културното наследство е уредена и материјата за заштита на културното наследство од незаконски дејства, односно безбедносната заштита на културното наследство (членовите 102-105). Со тие одредби е предвидено преземање на превентивни мерки и мерки на противдејство (член 102), како и донесување на специјални планови за безбедносна заштита (член 104). Наедно, на национално рамниште е предвидено донесување на Национален акционен план за превенција на криминалитетот против културното наследство. Тој план го донесува Владата, по предлог на Националниот совет за културното наследство (член 103). Инаку, покрај другите надлежни органи, работи на безбедносна заштита на културното наследство врши и Управата за заштита на културното наследство, преку овластени службени лица за безбедност на

културното наследство, организирани во посебна организациона единица. Тие службени лица имаат посебни овластувања (член 105).

6. Кој законски режим се применува за зачувување на културното наследство?

Режимот за заштита и зачувување на културното наследство е утврден со Законот за заштита на културното наследство (“Службен весник на РМ” бр. 20/04 и 71/04) и посебните закони за одделни видови културни добра: Законот за архивската граѓа (“Службен весник на СРМ” бр. 36/90 и “Службен весник на РМ” бр. 36/95), Законот за музеите (“Службен весник на РМ” бр. 66/04) и Законот за библиотеките (“Службен весник на РМ” бр. 66/04).

Заштитата на културното наследство во Република Македонија се заснова врз следните клучни определби (основи на заштитата):

- културното наследство е темелна вредност на Република Македонија и се заштитува во секакви околности;
- заштитата на културното наследство е од јавен интерес и се остварува задолжително на целата територија на државата;
- културното наследство се заштитува според неговите вредности, значење и степен на загрозеност, без оглед на времето, местото и начинот на создавањето или кој го создал и во чија сопственост или владение се наоѓа, како и без оглед дали е од световен или религиозен карактер и на која конфесија припаѓа или дали е регистрирано;
- со евидентирање, прогласување или на друг начин на ставање под заштита, регистрирање и означување на културното наследство, не може да се промени видот на сопственоста ниту неговиот сопственик;
- недвижните добра се заштитуваат заедно со нивната непосредна околина, преку утврдување на контактни зони;
- културното наследство се користи според неговата природа и намена, согласно со целите на заштита, со тоа што недвижното културно наследство се користи за активен живот во него и како фактор на одржливиот развој (член 5).

Според член 6 од Законот за заштита на културното наследство, заштитата на културното наследство се остварува особено со:

- вршење на управни и стручни работи што се од значење за остварување на функциите на државата и правата и должностите на граѓаните и правните лица во врска со културното наследство;
- организирање мрежа на специјализирани установи, советодавни и координативни тела, на национално и локално ниво;
- утврдување Национална стратегија за заштита на културното наследство и нејзино ефикасно спроведување;
- развивање на протекторската свест;
- изградување и унапредување на компатибилен Национален информативен систем за културното наследство;
- стимулирање на невладините организации и приватните иницијативи во оваа област;
- задолжително вклучување на културното наследство во просторните и урбанистичките планови и во плановите и програмите за заштита на животната средина и природата, како и со негов третман како фактор на одржливиот економски и социјален развој;
- ефикасно управување со ризиците на кои е изложено движното културно наследство;

Во системот за заштита на културното наследство на Република Македонија, субјектите на заштита имаат јасно определена позиција. Така, според член 7 од Законот за заштита на културното наследство:

- државата и нејзините органи и јавни служби, првенствено, имаат должност и одговорност за остварувањето на заштитата на културното наследство;
- единиците на локалната самоуправа и нивните органи и јавни служби се одговорни за остварувањето на заштитата на културното наследство во рамките на надлежностите утврдени со закон;
- сопствениците и другите иматели на културно наследство се одговорни за одржувањето, чувањето, почитувањето и правилното користење на културното наследство;
- граѓаните се должни да го почитуваат културното наследство и да се грижат за него.

Режимот на заштита на културното наследство, утврден со предметниот закон, покрај тоа што веќе е наведено во претходните точки, во основа, подразбира уште и:

- општа забрана за оштетување и уништување на културното наследство и друго заштитено добро (член 51 став 1), чие прекршување е утврдено како кривично дело, казниво според член 264 од Кривичниот законик;
- општа забрана за реквизирање, репресија, напад и користење на културното наследство за воени цели (член 54), соодветно инкриминирана како воено злосторство, казниво според член 404 од Кривичниот законик;
- авторизација на дејствата на посегание во интегритетот на заштитените добра, во управна постапка, од страна на јавните власти, со јасно разграничени надлежности врз таа основа;
- стручен надзор и други облици на стручна контрола на одделни фази од процесите на работа во областа на заштитата на културното наследство;
- остварување на посебни права и должности на имателите на заштитените добра;
- посебни ограничувања на правата на имателите врз основа на режимот на заштита;
- превентивни и корективни мерки за: заштита на културното наследство од незаконски дејства; заштита во случај на вооружен судир и природни непогоди; и заштита од последици од загадувањето и унапредување на квалитетот на животната средина во заштитните подрачја;
- инспекциски надзор;
- санкции за прекршоци против културното наследство (вкупно 66 прекршоци).

Археолошките ископувања и истражување се под режим на дозвола (член 55). Таа се издава на определени субјекти (правни и физички лица), кои имаат право да вршат такви работи (член 56), доколку ги исполнуваат утврдените услови (член 58). Носители на дозвола за археолошко ископување може да бидат и странци, под определени услови, а по исклучок може да се дозволи и самостојна странска, односно меѓународна археолошка мисија (член 57). За носителот на дозволата се пропишани посебни обврски за време на истражувањата, пред напуштањето на теренот и по завршувањето на ископувањата, односно истражувањата (член 59). Со Законот е гарантирано и правото на научна сопственост кое подразбира предимство за научна обработка на наодите и објавување на резултатите од истражувањата, во рок од три години по завршувањето на истражувањата. Покрај тоа, употребата на метал - детектори и друга опрема за детекција при археолошките истражувања е под режим на одобрение (член

63). Тоа одобрение, како и дозволата за археолошки истражувања, ги издава Управата за заштита на културното наследство при Министерството за култура.

Со Законот за заштита на културното наследство е уредена и материјата за случајните откритија, особено прашањата за обврските на случајниот наоѓач (член 65), идентификацијата на случајните откритија (член 66), археолошкиот надзор (член 67) и правото на награда за случајно откритие (член 68).

Во поглед на интегрираната заштита на културното наследство, како клучни елементи на режимот на заштита се утврдени:

- избалансирањето однос меѓу просторните и урбанистичките планови, од една страна и актите за заштита на културното наследство, од друга страна (член 70);
- изработката, заверката и одобрувањето на заштитно-конзерваторските основи, сфатени како задолжителна подлога на плановите (член 71);
- обврската за усогласување на планските решенија (член 72);
- изработката на посебни урбанистички проекти за заштитените добра (член 73);
- определувањето на заштитно - конзерваторски услови (член 74);
- издавањето на заштитно - конзерваторска согласност на проектите и другата техничка документација за недвижното културно наследство од особено значење, како и мислење во поглед на проектите за другите заштитени добра (член 75);
- подведувањето под режим на авторизација на одредени специфични дејства и ситуации, какви што се: дислокацијата (член 76), напуштањето (член 77) и уривањето на заштитените добра (член 78), но и истражувањето и експлоатацијата на минерални сировини на простори на кои се наоѓаат заштитени добра и во нивната непосредна околина (член 80).

Во поглед на конзервацијата и реставрацијата, односно непосредната заштита на културното наследство, утврдениот режим на заштита подразбира:

- авторизација на конзерваторските истражувања (член 82);
- стручна контрола на конзерваторските проекти (член 86);
- авторизација на конзерваторско - реставраторските работи преку издавање на конзерваторско одобрение (член 87);
- вршење на конзерваторски надзор (член 89);
- запирање на изведбените работи и одземање на конзерваторското одобрение во определени случаи (член 90);
- стручна контрола (т.н. прием) на изведените работи (член 91);

Интегрален дел на режимот на заштита, односно зачувување на културното наследство се и пропишаните права и должности на имателите на заштитените добра, како и ограничувањата на нивните права врз основа на режимот за заштита.

Со Законот за заштита на културното наследство се утврдени следните посебни права на имателите на заштитените добра:

- право на стручна помош (член 123);
- право на надоместок на вонредните трошоци за чување, одржување и извршување на наложени мерки на заштита (член 124);

- право на правичен надоместок поради ограничувањата од режимот на заштита (член 125);
- право на јавна презентација на приватни збирки (член 126);
- право на даночни и други повластици (член 127);
- право на депонирање на заштитено движно добро (член 128);

Со истиот закон се утврдени следните должности на имателите на заштитените добра:

- пријавување на доброто и на секоја правна и физичка промена (член 129);
- чување, одржување и извршување на пропишана мерка на заштита (член 130);
- враќање на вложените јавни средства во случај на отуѓување на заштитеното добро (член 131);
- допуштање на истражување и спроведување на мерки на заштита (член 132);
- отстапување на заштитни добра за културни манифестации (член 133);
- овозможување достапност на заштитените добра на јавноста на посебен начин (член 134), вклучувајќи ги и хендикепираните лица (член 114);
- известување на новиот имател за статусот и режимот на заштита на заштитеното добро (член 135).

Утврдениот законски режим ги подразбира и следните посебни ограничувања на правата на имателите:

- определување старател на заштитеното добро (член 136);
- пренесување на движно добро заради негова заштита (член 137);
- определување начин и цел на користењето на заштитеното добро во посебни случаи (член 138);
- враќање во поранешната состојба (член 139);
- заложно право (член 142);
- експропријација (член 143).

Заштитата на музејските и библиотечните добра е утврдена, покрај со Законот за заштита на културното наследство, со Законот за музеите односно Законот за библиотеките.

Со Законот за музеите, меѓу другото, е пропишано задолжителното осигурување на музејските предмети на јавните музеи. Средствата за осигурување ги обезбедува основачот, а осигурувањето се врши кај осигурително друштво (член 30). Во тој закон е уредено прашањето за осигурување по пат на издавање владина гаранција за експонати и изложби од странство што имаат посебна вредност, доколку нивното презентирање е условено со претходно обезбедување на осигурување или чии трошоци на осигурување кај осигурителните друштва се исклучително високи, а сопственикот е согласен да прифати владина гаранција како вид осигурување (член 32). Слични законски решенија во поглед на библиотечните добра се содржани и во новиот Закон за библиотеките. Притоа, според двата закони, тој вид осигурување не се однесува на експонати и изложби организирани со комерцијални цели.

7. Кој законски режим се применува при отстапување на правата (ексклузивни или други), за искористување на културното наследство (на пр. дигитализација на уметнички збирки)?

Една од основните цели на заштитата на културното наследство е оспособување на културното наследство, според неговата намена и значење, тоа да служи за задоволување на културните, научните, едукативните, естетските, верските, економските, туристичките и другите потреби на граѓаните и општеството, според член 4 став 1 точка 4 од Законот за заштита на културното наследство (“Службен весник на РМ” бр. 20/04 и 71/04).

Според Законот за заштита на културното наследство, вршењето на стопанска дејност во заштитени добра е под режим на претходно одобрение (член 121). Одобрението го издава Управата за заштита на културното наследство. Одобрение е потребно и во случај на промена на дејноста, односно промени на намената на деловниот простор.

Име, облик или друг препознатлив дел на заштитено добро може да се употреби за реклама, како елемент на фирма и за изработка на сувенири или други предмети за комерцијални цели, на начин соодветен на намената или значењето на доброто, врз основа на претходно одобрение од Управата за заштита на културното наследство (член 122).

Со Законот за заштита на културното наследство, меѓу другото, се уредени и специфичните аспекти во врска со користењето на државното културно наследство по пат на концесија (членовите 117 – 120). Така, недвижно културно наследство од особено значење во државна сопственост, со исклучок на добрата што се изземени, може да биде предмет на концесија доколку тоа е или може да биде наменето за: домување; вршење на угостителска, туристичка, трговска, занаетчиска и друга услужна дејност; вршење на изворна или сродна производна дејност; вршење на дејности од областа на образованието, науката, информирањето, здравството, спортот, рекреацијата и културата, со исклучок на дејностите за заштита на културното наследство (член 117 став 1). Предмет на концесијата не можат да бидат: резервирани археолошки зони и други неистражени или недоволно истражени археолошки наоѓалишта; меморијални објекти, обележја и места поврзани со значајни настани и личности; култни и други места и објекти поврзани со обичаи, верувања или посебни традиции; објектите наменети за чување и изложување на движното културно наследство (музеи, галерии, архивски згради, библиотеки и слично), како и споменичките центри (член 117 став 2). Концесионер може да биде домашно или странско правно и физичко лице кое ги исполнува пропишаните услови од член 118 став 1 од Законот. Концесијата се доделува на рок од 10 години за производна дејност и 15 години за услужна дејност, со можност за продолжување уште за пет години. Надзорот над спроведувањето на договорот за концесија го врши Министерството за култура, преку посебен одбор, во кој по еден претставник имаат општините на чие подрачје се наоѓа концесионираното добро и невладини организации од областа на заштитата на културното наследство (член 120). Концесионерот има статус на имател на културното наследство, со права и должности утврдени со Закон и и договорот за концесија (член 118 став 2). За прашањата што не се уредени со Законот за заштита на културното наследство, се применуваат одредбите од Законот за концесии (“Службен весник на РМ” бр. 25/02).

Документацијата за културното наследство, исто како и самото културно наследство, е достапна на јавноста (член 114). Документацијата за културното наследство и неговата заштита се дава на користење за службени, научни и едукативни цели, објавување и други оправдани причини. По правило, на користење се даваат копии од документацијата, додека изворната документација се дава на користење во исклучителни случаи, со обврска за изработка на заштитна снимка на товар на барателот и под други услови, утврдени со подзаконски акт (член 116).

Начинот на водење на документацијата за културното наследство, меѓу другото и за нејзината дигитализација односно водење во електронски облик, ќе се регулира со посебен правилник што ќе го донесе министерот за култура. Засага водењето на документацијата во електронски

облик не е задолжително, а поради слабите материјални можности не е присутно во заводите за заштита на спомениците на културата.

Со посебните закони, Законот за архивската граѓа (“Службен весник на СРМ” бр. 36/90 и “Службен весник на РМ” бр. 36/95), Законот за музеите (“Службен весник на РМ” бр. 66/04) и Законот за библиотеките (“Службен весник на РМ” бр. 66/04), меѓу другото, се уредени и прашањата за користењето на односните видови културно наследство. Така, со Законот за музеите, меѓу другото, е регулирано прашањето за изработка на музејски и комерцијални копии на музејски предмети. Притоа, музејска копија може да изработува само надлежниот музеј, во случаи кога тоа е потребно од безбедносни причини, ако не постојат услови за чување на предметот во изложбена музејска поставка или кога предметот е даден на друг музеј, односно кога постои потреба за негово изложување во друг музеј. За еден музејски предмет не може да се изработуваат повеќе од пет музејски копии, а за секоја таква копија се издава сертификат. Музејската копија не смее да се користи за комерцијални цели (член 27). Комерцијални копии можат да изработуваат правни и физички лица, по претходна согласност од музејот, на начин и под услови утврдени од музејот. Комерцијалната копија се изработува во размер различен од музејскиот предмет. Наедно, музејските предмети и документацијата за нив можат да бидат репродуцирани (фотографски, компјутерски и на друг начин), под истите услови како и изработката на комерцијалните копии (член 28). Меѓутоа, ако станува збор за производство на стоки, етикети и дизајнерски решенија во кои се содржани фотографии или графички приказ на музејски предмет, во таков случај е потребно и одобрение од Управата за заштита на културното наследство (член 29).

Според Законот за библиотеките, библиотечниот материјал може да биде репродуциран во библиотечни примероци со некомерцијална цел, согласно со прописите за авторско право и сродните права (член 28). Меѓутоа, кога е во прашање библиотечно добро, како вид движно културно наследство, во функција на негово зачувување и презентирање, со тој закон е предвидена можност за изработка на копија на библиотечното добро најмногу во 3 примероци (член 29).

Според Законот за архивска граѓа, архивската граѓа е достапна за користење по истекот на утврдените рокови, а најдоцна по истекот на 20 години од нејзиното создавање, освен во исклучителни случаи кога тој рок може да изнесува не повеќе од 150 години (член 21). Архивскиот примерок може да се користи само по исклучок, ако не е репродуциран или ако тоа го бара научната метода (член 22). Користењето на архивската граѓа е без надоместок, освен во случаите кога се бараат посебни услуги (фотокопирање, микрофилмување, изводи, преписи и слично).

8. Кои системи постојат во однос на статистиката која се применува во секторот култура?

Општи информации

Во Програмата за статистички истражувања (“Службен весник на РМ” бр. 69/03), покрај Државниот завод за статистика, како главен носител, се вклучени и други министерства и институции кои заедно со Државниот завод за статистика го образуваат системот на службената статистика.

Во обезбедувањето на службени статистички податоци во областа на културата е вклучен само Државниот завод за статистика.

Меѓутоа, особено кога предметот на набљудување не е опфатен со службените податоци на Државниот завод за статистика, постојат повремени административни и други истражувања со елементи на статистички пристап кои ги спроведуваат: Министерството за култура (евиденција за свои потреби и во рамки на своите надлежности), одделни институции кои вршат дејност од областа - култура, како и деловни субјекти кои се занимаваат со истражувачка дејност.

Државниот завод за статистика како носител на статистиката во културниот сектор

Главниот систем во поглед на прибирањето, обработката и објавувањето на статистички податоци од областа на културата го обезбедува Државниот завод за статистика, во согласност со и Законот за државната статистика (“Службен весник на РМ” бр. 54/97) и Програмата за статистички истражувања.

Податоците од културниот (и аудиовизуелниот сектор) ги обезбедува Одделение кое функционира во рамките на Секторот за социјални статистики. Се следи културниот аспект во реализацијата на овие дејности и тоа преку институциите на системот кои ги остваруваат: театри, филхармонии, оркестри, библиотеки, музеи, архиви, деловни субјекти кои се занимаваат со издавачка дејност, деловни субјекти - организатори на ликовни изложби и ликовни колонии, работнички универзитети, домови на културата, спомен домови, пионерски домови, здруженија на граѓани и други.

Подрачјето во областа на културата и аудиовизуелниот сектор е покриено со повеќе дејности предвидени во Националната класификација на дејности, усогласена и споредлива со класификацијата NACE Rev.1, која е статистички стандард на Европската Унија.

Периодиката со која се спроведува статистиката на културата е различна за одделни културни дејности: дејноста на културно уметничките друштва се следи на секои пет години, на секои три години се следи дејноста на библиотеките, архивите, музеите, работничките универзитети и другите центри за култура додека останатите културни (и аудиовизуелни дејности) - тетарската, ликовната, издавачката, филмската и радиодифузната се следат секоја година.

За поголемиот дел од податоците расположливоста е како на Национално така и на ниво на најмалата територијална единица - општината (NUTS 5).

Во рамките на Државниот завод за статистика функционира и Одделението за животен стандард, кое редовно ја спроведува Анкетата за потрошувачка на домаќинствата, преку која на национално ниво се следат средствата потрошени за култура - по домаќинство и член.

Статистиката од областа на културниот сектор може да се сретне во двојазичните (македонско - англиски) изданија на Државниот завод за статистика како:

- Статистички соопштенија (брзи и кратки статистички информации);
- Статистички прегледи (во кои се објавуваат подетални резултати за одделни истражувања или за културата воопшто);
- “Македонија во бројки” - џепно издание;
- “Статистички годишник” (темелна публикација која содржи податоци и кратки методолошки објаснувања за сите истражувања кои се спроведуваат во Државниот завод за статистика);
- Други вонредни изданија;